

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA

Právnická fakulta

Diplomová práce

Čas jako právní kategorie

Aneta Wojnarová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Alena Bányaiová, CSc.

Katedra: Katedra občanského práva

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Aneta WOJNAROVÁ**
Osobní číslo: **R19M0468P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Čas jako právní kategorie**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Právní skutečnost
3. Čas
4. Normativní význam čas
5. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Alena Bányaiová, CSc.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. června 2023

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Čas jako právní kategorie** zpracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného či stejného titulu.“*

V Plzni dne 27. 3. 2024

Wojnarová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí JUDr. Aleně Bányaiové, CSc. za užitečné rady a odborné vedení při zpracování mé diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu a pomoc, kterou mi poskytovali po celou dobu mého studia. Děkuji za jejich trpělivost, pochopení i za to, že ve mě neztratili víru.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI	3
2.1	POJEM PRÁVNÍCH SKUTEČNOSTÍ	3
2.2	FUNKCE PRÁVNÍCH SKUTEČNOSTÍ	3
2.3	TŘÍDĚNÍ PRÁVNÍCH SKUTEČNOSTÍ	4
2.3.1	<i>Třídění právních skutečností podle závislosti na vůli</i>	4
2.3.2	<i>Třídění právních skutečností podle doby působení</i>	7
2.3.3	<i>Třídění právních skutečností podle nutnosti dokazování</i>	8
3	ČAS JAKO PRÁVNÍ SKUTEČNOST	10
3.1	POJEM ČASU	10
3.2	VÝZNAM ČASU	10
3.3	VYJÁDŘENÍ ČASU	11
3.3.1	<i>Doba</i>	11
3.3.2	<i>Lhůta</i>	11
3.3.3	<i>Obvyklá denní doba</i>	14
3.4	PLYNUTÍ ČASU	15
3.4.1	<i>Stavění lhůt</i>	15
3.4.2	<i>Přerušení lhůt</i>	16
3.4.3	<i>Marné uplynutí lhůty</i>	17
3.5	POČÍTÁNÍ ČASU	18
3.5.1	<i>Lhůty a doby počítané podle dnů</i>	18
3.5.2	<i>Lhůty a doby počítané podle týdnů</i>	19
3.5.3	<i>Lhůty a doby počítané podle měsíců</i>	19
3.5.4	<i>Lhůty a doby počítané podle let</i>	20
3.5.5	<i>Velmi krátké doby a lhůty</i>	20
3.6	DOLOŽENÍ ČASU	21
4	PROMLČENÍ	23
4.1	POJEM PROMLČENÍ	23
4.2	PŘEDMĚT PROMLČENÍ	24
4.3	PRÁVNÍ NÁSLEDKY PROMLČENÍ	25
4.4	NÁMITKA PROMLČENÍ	26
4.4.1	<i>Námitka promlčení v soudním řízení</i>	27
4.4.2	<i>Vzdání se námítky promlčení</i>	28
4.5	PROMLČECÍ LHŮTA	30
4.5.1	<i>Počátek běhu promlčecí lhůty</i>	30
4.5.2	<i>Délka promlčecí lhůty</i>	31
4.5.3	<i>Běh promlčecí lhůty</i>	33
5	PREKLUZE	38
5.1	POJEM PREKLUZE	38
5.2	PRÁVNÍ ÚPRAVA PREKLUZE	39
5.3	ROZLIŠENÍ PROMLČENÍ A PREKLUZE	40
5.4	PREKLUZIVNÍ LHŮTA	41
5.4.1	<i>Počátek běhu prekluzivní lhůty</i>	42
5.4.2	<i>Délka prekluzivní lhůty</i>	43
5.4.3	<i>Běh prekluzivní lhůty</i>	44
6	VYDRŽENÍ	45
6.1	POJEM VYDRŽENÍ	45
6.2	PRÁVNÍ ÚPRAVA VYDRŽENÍ	46
6.3	PŘEDMĚT VYDRŽENÍ	46
6.4	VYDRŽECÍ DOBA	47
6.5	MIMOŘÁDNÉ VYDRŽENÍ	48
6.6	ZÁKAZ VYDRŽENÍ	49

7	ZÁVĚR.....	50
8	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ.....	53
9	SEZNAM ZKRATEK.....	54
10	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	55

1 Úvod

Čas je právní skutečností, která má v oblasti práva nesmírný význam. Jedná se o entitu, která se prolíná s téměř každým, ne-li s úplně každým právním institutem. Ovlivnění ostatních právních institutů právě plynutím času můžeme spatřit při běhu lhůt k určitému plnění, při stanovení doby, na kterou je plnění poskytnuto, nebo například při promlčení, prekluzi a vydržení.

Téma Čas jako právní kategorie jsem si vybrala z vícero důvodů. Hlavním důvodem je již výše zmíněná skutečnost, že plynutí času ovlivňuje mnoho právních institutů. Je tedy zřejmá jeho praktičnost a široká využitelnost. S plynutím času je spojeno množství závažných právních následků a je jistě velice přínosné se v této části práva orientovat. Dalším důvodem, proč jsem se rozhodla zabývat se daným tématem, je jeho komplexnost. Nejedná se totiž o právní skutečnost, která by svou využitelnost našla pouze v občanském právu, nýbrž nachází ji ve všech odvětvích práva.

Cílem této diplomové práce je vytvořit souhrnný pohled na čas jako na právní kategorii a obeznámit se s vybranými instituty, které jsou s plynutím času v blízké souvislosti.

Svou diplomovou práci budu konstruovat do tří částí. Nejprve se budu zabývat samotnými právními skutečnostmi. Vymezím pojem právních skutečností a pokusím se shrnout jejich funkce. Dále se budu zabývat jejich členěním, a to zejména členěním podle jejich závislosti na vůli jednajícího subjektu, podle jejich doby trvání a podle nutnosti jejich dokazování.

V druhé části se pustím do bližší specifikace pojmu čas a vymezím jeho význam. Poté se budu zabývat jeho plynutím a vyjádřením, přičemž zde blíže rozeberu zejména pojmy doba a lhůta. V závěru této části se budu věnovat počítání času podle dnů, týdnů, měsíců a let a nastíním, jakým způsobem je možné čas doložit.

V poslední, nejrozsáhlejší části se budu zabývat promlčením, prekluzí a dotknu se také institutu vydržení, který má s tímto tématem určité souvislosti. V podkapitole rozebírající promlčení vymezím jeho pojem, předmět, promlčecí

dobu a nastíním následky jejího marného uplynutí. Podobně bude konstruována i podkapitola zabývající se prekluzí. Na závěr ve třetí podkapitole o vydržení stručně vymezím jeho pojem, předmět a zmíním také pojmy mimořádné vydržení a zákaz vydržení.

2 Právní skutečnosti

Právní skutečnosti jsou pojmem, který je užíván zejména v oblasti soukromého práva. V oblasti veřejného práva je tento pojem užíván jen zřídka.¹

2.1 Pojem právních skutečností

Právní skutečnost můžeme definovat jako „okolnost, s níž právní norma spojuje vznik, změnu a zánik právního vztahu,“² přičemž je to nejčastěji spojováno se vznikem, změnou a zánikem subjektivních práv či subjektivních povinností.

Každý vznik, změna nebo zánik právního vztahu může nastat pouze na základě právního důvodu. Existují dva druhy právních důvodů – právní důvody nastalé ze zákona a právní důvody vzniklé na základě jiné skutečnosti (právní skutečnosti).

Subjektivními právy a subjektivními povinnostmi vzniklými ze zákona jsou zejména zakazující normy – např. povinnost stanovená v § 1013 odst. 1 občanského zákoníku, tj. povinnost zdržet se takového jednání, které působí vnikání imisí na pozemek jiného vlastníka v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezujícím obvyklé užívání pozemku.

Je důležité podotknout, že na základě druhů právních důvodů se právní vztahy dělí na podmíněné a nepodmíněné. Podmíněné právní vztahy vznikají na základě právních skutečností. Nepodmíněné právní vztahy vznikají přímo účinností zákona, neboť právní norma v takových případech nevyžaduje, aby nastala podmínka ve formě právní skutečnosti.³

2.2 Funkce právních skutečností

Hlavní funkcí právních skutečností je stanovení podmínek, jež musí nastat, aby mohl právní vztah vzniknout či zaniknout, či případně aby mohla nastat změna právního vztahu. Takovými podmínkami můžeme rozumět například náležitosti

¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 8071790281, str. 140.

² HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. IBSN 80-7179-740-5, str. 712.

³ FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8, str. 75.

právního jednání nebo náležitosti deliktní odpovědnosti, o kterých budu hovořit níže.

2.3 Třídění právních skutečností

Právní skutečnosti jsou rozmanitým institutem. Obsahují celou škálu podnětů, které mohou zapříčinit vznik, změnu nebo zánik právního vztahu. Jelikož jsou dané podněty velmi různorodé, můžeme je členit podle několika kritérií.

2.3.1 Třídění právních skutečností podle závislosti na vůli

Základním kritériem pro členění právních skutečností je otázka, zda je pro nastání právní skutečnosti rozhodující existence vůle subjektu. Na základě tohoto kritéria je dělíme na subjektivní a objektivní.

SUBJEKTIVNÍ PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

Subjektivní „právní skutečnosti nejčastěji spočívají v právně relevantním jednání fyzických a právnických osob.“⁴ Toto jednání může být jednak v souladu s objektivním právem, přičemž tyto právní skutečnosti nazýváme právním jednáním, a jednak v rozporu s objektivním právem, v tom případě se jedná o protiprávní jednání.

a) Právní jednání

Právní jednání je subjektivní právní skutečností, jež občanský zákoník přímo nevymezuje, nýbrž v § 545 pouze stanovuje, že „právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“

Pro praktické účely můžeme právní jednání definovat jako „projev vůle subjektu v souladu s platným právem učiněný za účelem vzniku, změny či zániku právního vztahu.“⁵

Existují dva způsoby právního jednání. Tyto způsoby jsou stanoveny v § 546 občanského zákoníku, přičemž se jedná o komisivní způsob (konání)

⁴ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. IBSN 80-7179-740-5, str. 712.

⁵ HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 501 s. IBSN 9788073801045, str. 306.

a omisivní způsob (opomenutí). Zákon ještě dodává, že pro právní jednání není důležitá jeho forma. Subjekt tedy může právní jednání učinit i jiným způsobem než výslovně, pokud nenastanou pochybnosti o tom, co chtěl subjekt projevit.

V posledním ustanovení, ve kterém občanský zákoník rozebírá právní jednání, je stanoveno, že „právní jednání musí obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu.“ Jedná se tedy o ustanovení, které stanoví jednu ze základních obsahových náležitostí právního jednání.

Aby bylo možné jednání pokládat za právní, je zapotřebí, aby byly splněny určité náležitosti. K náležitostem právního jednání patří:

- Náležitost subjektu
- Náležitost vůle
- Náležitost projevu vůle
- Náležitost předmětu projevu vůle

Subjektem právního jednání je osoba, která činí projev vůle. Tato osoba musí splňovat dvě základní podmínky, aby bylo právní jednání platné, tj. mít právní osobnost a nebýt omezena ve svéprávnosti v okruhu záležitostí, ve kterých právní jednání činí.

Náležitost vůle definujeme jako „vnitřní psychický vztah jednajícího k zamýšlenému následku.“⁶ Vůle musí taktéž splňovat určité podmínky, aby bylo právní jednání platné. Vůle subjektu musí být svobodná, vážná, omylu prostá a nesmí být projevena v tísní. Důležité je taktéž podotknout, že motiv ani vnitřní pohnutka vedoucí k jednání nejsou relevantní a tyto pojmy by se neměly zaměňovat s vůlí samotnou.

Projev vůle je další z náležitostí právního jednání. Aby byla náležitost projevu vůle naplněna, musí být projev vůle určitý, srozumitelný a v některých případech musí splňovat formu stanovenou zákonem, smlouvou či jinou právní skutečností. Platí zde také předpoklad, že vůle, která byla projevena navenek, odpovídá skutečné vůli jednajícího subjektu.

⁶ PLECITÝ, Vladimír, SALAČ, Josef, BAJURA, Jan a kol. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 408 s. IBSN 978-80-7552-703-5, str. 408.

Předmětem právního jednání je myšlena věc (nikoli v právním smyslu), které se právní jednání týká, či práva a povinnosti, které jsou právním jednáním dotčeny. Předmět právního jednání musí být množný a dovolený, tj. zákonem nezakázaný.⁷

b) Protiprávní jednání

Protiprávní jednání (delikt) můžeme definovat jako jednání v rozporu s platným právem, v jehož důsledku dochází ke vzniku právní odpovědnosti a s tím spojená povinnost strpět sankce vyplývající z takového jednání. Právní odpovědnost tedy nastává v důsledku porušení konkrétní primární povinnosti.

Protiprávní jednání je stejně jako právní jednání projevem vůle subjektu. Jsou zde tedy taktéž náležitosti, které musí být splněny, aby se jednání mohlo klasifikovat jako protiprávní. Tyto náležitosti souhrnně pojmenováváme jako deliktní způsobilost.

Existují dva způsoby provedení protiprávního jednání. Jedná se, stejně jako u učinění právního jednání, o komisivní a omisivní způsob. Protiprávní jednání taktéž může být zaviněné či nezaviněné. Zavinění můžeme považovat za „vnitřní (psychický) vztah jednatelova k vlastnímu jednání“⁸ a můžeme ho dělit na úmyslné a nedbalostní.

Protiprávní jednání dělíme na veřejnoprávní a soukromoprávní. Mezi veřejnoprávní delikty patří trestné činy (zločiny a přečiny) a správní přestupky. Mezi soukromoprávní delikty naopak patří disciplinární přestupky a ostatní soukromoprávní delikty.

OBJEKTIVNÍ PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

Objektivními právními skutečnostmi jsou právní události a protiprávní stavy. V obou případech se jedná o skutečnosti, které nejsou závislé na lidské vůli. Právní řád s nimi, stejně jako se subjektivními právními skutečnostmi, spojuje

⁷ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 545.

⁸ VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. 2. aktualizované a doplněné vydání Praha: ASPI, 2009. 456 s. ISBN 978-80-7357-407-9, str. 456.

právní následky spočívající ve vzniku, změně či zániku právních vztahů, případně se vznikem, změnou či zánikem subjektivních práv a povinností.

a) Právní události

Právní události jsou, stejně jako právní jednání, upraveny v občanském zákoníku a taktéž zde nejsou přesně definovány. „Zákon stanoví, která práva a které povinnosti vznikají, mění se nebo zanikají z právních skutečností nezávislých na vůli osoby. Takový následek může též určit ujednání stran.“⁹ Z tohoto ustanovení můžeme usuzovat, že právní události jsou nezávislé na vůli jednajících osoby a že musí být v souladu s objektivním právem. Zákon či ujednání stran dále stanoví, jaká konkrétní práva a povinnosti budou s danou právní událostí spojeny.

Právní události mohou být odvratitelné či neodvratitelné a předvídatelné či nepředvídatelné. Mezi právní události můžeme řadit například narození a smrt člověka, živelné události nebo uplynutí času.

b) Protiprávní stavy

Protiprávní stav můžeme definovat jako „výsledek působení skutečnosti nezávislé na lidské vůli, který není v souladu s právem.“¹⁰ Jelikož zde v důsledku působení právních skutečností nastává nesoulad s objektivním právem, je nutné tento stav odstranit, proto protiprávní stav vede ke vzniku odpovědnosti. Jedná se o odpovědnost objektivní, tj. nikoli za zavinění, nýbrž za následek. Subjekt je zde tudíž povinen protiprávní stav napravit či odstranit i v případě, že jej sám nezapříčinil.

2.3.2 Třídění právních skutečností podle doby působení

Dalším způsobem členění právních skutečností je členění podle doby jejich působení. Podle tohoto kritéria dělíme právní skutečnosti na jednorázové a trvajících. Obě skupiny mohou být opět v souladu či v rozporu s objektivním právem. Jednorázové právní skutečnosti mají krátkodobou časovou působnost a můžeme mezi ně zařadit např. předání věci. Trvajících stavy mají naopak dlouhodobou časovou působnost a můžeme je dále dělit na osobní či věcné. Osobním trvajícím

⁹ občanský zákoník § 600.

¹⁰ FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8, str. 83.

stavem je např. uzavření manželství. Věcným trvajícím stavem může být např. zapsání skutečnosti do katastru nemovitostí.

2.3.3 Třídění právních skutečností podle nutnosti dokazování

Podle nutnosti dokazování dělíme právní skutečnosti na dokázané, známé a předpokládané. Právní skutečnosti dokázané jsou nejsilnějšími právními skutečnostmi. K jejich dokázání bylo užito důkazních prostředků a je s nimi spojena vysoká jistota, že k těmto právním skutečnostem došlo.

Právní skutečnosti známé (notorické) se dělí na dvě podkategorie, tj. na právní skutečnosti obecně známé a právní skutečnosti úředně známé. V žádném z těchto případů není nutné provádět dokazování existence dané skutečnosti. V případě obecně známých skutečností se jedná o tzv. obecně známá fakta, která subjekty znají z běžného života. Můžeme zmínit například znalost posloupnosti dnů v týdnu či existenci gravitace. Další podkategorií jsou úředně známé skutečnosti, což jsou skutečnosti známé úřadům z jejich úřední činnosti, např. že proti určité osobě je vedeno insolvenční řízení či že bylo zahájeno řízení soudní.

Poslední skupinou jsou právní skutečnosti předpokládané (presumované), které v právní terminologii můžeme označit termínem domněnky. Existence takových skutečností není dokázána a pouze se tedy předpokládá. Tyto předpoklady mohou být vyvratitelné či nevyvratitelné.

Vyvratitelné domněnky lze vyvrátit na základě předložení důkazů vyvracejících jejich existenci. Příkladem takové právní skutečnosti je presumpce jednání v dobré víře uvedená v § 7 občanského zákoníku. U nevyvratitelných domněnek nemůže žádné vynaložené úsilí vyvrátit jejich právní následky. O nevyvratitelnou domněnku se jedná například u nevýhradnosti udělené licence zakotvené v § 2362 občanského zákoníku.

Další právní skutečností stojící mimo tuto kategorizaci je právní fikce. Právní fikcí označujeme stav, který zcela jistě nenastal, avšak je nutné nastalou situaci řešit jiným způsobem. Jedná se tedy o „uměle vytvořenou konstrukci právně

relevantní skutečnosti, která (obecně) neexistuje.“¹¹ Z právních fikcí má velmi významné postavení např. fikce doručení nebo fikce výpovědi plné moci dosavadního zástupce v případě, že si subjekt zvolí nového zástupce.

¹¹ JURNIK, Martin. Domněnky a fikce v soukromoprávních smlouvách. *Právní prostor* [online]. 2022, 29.12.2022 [cit. 2023-07-08]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/domnenky-fikce-v-soukromopravnich-smlouvach>.

3 Čas jako právní skutečnost

3.1 Pojem času

Čas je objektivní právní skutečností, kterou můžeme označit za právní událost *sui generis*. Toto tvrzení podporuje definice Isaaca Newtona, který říká, že „absolutní, skutečný a matematický čas existuje sám o sobě, a ze své vlastní podstaty plyne rovnoměrně bez ohledu na cokoliv vnějšího, jinak se nazývá trvání: relativní, zdánlivý a obecný čas je jakákoliv vnímatelná a vnější míra trvání zprostředkovaná pohybem (ať už přesným nebo přibližným), který je obecně užíván jako míra času místo skutečného času: hodina, den, měsíc, rok.“¹²

Plynutí času právní věda rozlišuje na určitý časový okamžik na jedné straně a na straně druhé na časový úsek, který je vymezen svým počátkem i koncem, tj. doby a lhůty.¹³ Časovým okamžikem může být například den narození či smrti osoby, den nabytí právní moci rozhodnutí nebo den podání návrhu na zápis přeměny právnické osoby do veřejného rejstříku. Časové úseky jsou s časovými okamžiky úzce spjaty, neboť právě časové okamžiky stanovují počátek či konec časového úseku.

3.2 Význam času

„Čas je život. Nedá se vrátit ani nahradit. Marnit čas znamená marnit život. Ovládat svůj čas však znamená ovládat svůj život a plně ho využívat.“¹⁴ V tomto citátu je vyjádřena důležitost času, neboť čas je to nejdůležitější, co máme. Pokud bychom neměli čas, neměli bychom nic jiného.

Co se týče závažnosti času v právu, ta je dána faktem, že stejně jako vše ostatní i právní vztahy vznikají a existují v prostoru a v čase. Každý právní vztah je tedy určitým způsobem ovlivněn plynutím času, a to buď na základě pevně stanoveného okamžiku, tj. dovršením času, nebo na základě plynutí času, přičemž v takovém případě se jedná o časový úsek.¹⁵

¹² NEWTON, Isaac. *Matematické principy přírodní filozofie*. Online. 2. vydání. 2023. ISBN 978-80-7476-320-5. Dostupné z: <https://jirisoler.tripod.com/principia0.html#s17>. [cit. 2024-03-26].

¹³ FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8, str. 89.

¹⁴ Alan Lakein

¹⁵ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. IBSN 80-7179-740-5, str. 69.

Význam času můžeme spatřit pouze tam, kde právní norma spojuje s plynutím času právní následky. Může se jednat například o uložení podmínky ve formě vedlejší doložky, jež konkretizuje určité právní jednání. Takové podmínky mohou být odkládací či rozvazovací. Podstatou odkládací podmínky je nabytí účinnosti právních následků, které nastávají na základě právního jednání, a to dovršením předem stanoveného okamžiku. Naopak podstatou rozvazovací podmínky je zánik účinnosti takových právních následků dovršením taktéž předem stanoveného okamžiku.

3.3 Vyjádření času

V běžném životě k vyjádření času užíváme jednotek času, tj. vteřiny, minuty, hodiny, dny, týdny atd. Tyto časové jednotky jsou základem pro vyjádření času v právním prostředí. Zde se jedná zejména o pojmy doba a lhůta.

3.3.1 Doba

Dobou rozumíme „časový úsek, jehož uplynutím zaniká právo nebo povinnost bez dalšího, aniž je potřeba pro vyvolání tohoto právního následku zvlášť projevit vůli.“¹⁶

Občanský zákoník stanovuje v § 603, že práva a povinnosti zanikají uplynutím doby, na kterou byly omezeny. Z tohoto ustanovení vyplývá, že doba končí přesně v den jejího uplynutí a není tedy rozhodné, zda se jedná o sobotu, neděli či o státní svátek.

3.3.2 Lhůta

Lhůtu můžeme definovat jako „úsek stanovený k uplatnění práva u druhé strany, popřípadě u jiné osoby, anebo u soudu nebo jiného příslušného orgánu.“¹⁷

Na rozdíl od doby je zde rozhodné, zda poslední den lhůty dopadá na sobotu, neděli či na státní svátek. V takovém případě totiž dojde k posunutí konce lhůty na nejbližší následující pracovní den. Je však nutné zdůraznit, že toto pravidlo

¹⁶ PLECITÝ, Vladimír, SALAČ, Josef, BAJURA, Jan a kol. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 408 s. IBSN 978-80-7552-703-5, str. 121.

¹⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku § 600 až 608.

se vztahuje pouze na konec lhůty, nikoli na její počátek, ten je stanoven bez ohledu na to, na který den připadá.

„Smyslem právního institutu lhůty je snížení entropie (neurčitosti) při uplatňování práv, resp. pravomocí, časové omezení stavu nejistoty v právních vztazích (což hraje zejména důležitou roli z hlediska dokazování v případech sporů), urychlení procesu rozhodování s cílem reálného dosažení zamýšlených cílů.“¹⁸ V důsledku časové omezenosti možnosti uplatnění práv a povinností jsou tedy subjekty nuceny k aktivnímu projevování zájmu o svá práva. Pokud by se subjekty o svá práva nezajímaly v dané lhůtě, došlo by k jejímu marnému uplynutí a následnému zániku uplatnitelnosti práva či k zániku práva jako takového.

SUBJEKTIVNÍ A OBJEKTIVNÍ LHŮTY

Každá lhůta počíná svůj běh od rozhodného okamžiku. Takovým okamžikem může být jakákoli skutečnost, která je určitá a o níž tak stanovil zákon či si ji za rozhodný okamžik stanovily ve smlouvě strany.

Podle rozhodného okamžiku dělíme lhůty na subjektivní a objektivní. Objektivní lhůtou je taková lhůta, jejíž počátek nastává při nastání určité (rozhodné) události. Subjektivní lhůtou je taková lhůta, jež počíná běžet od okamžiku, kdy se subjekt o rozhodné skutečnosti dozvěděl. Takový okamžik může nastat i několik let poté, co ke skutečnosti došlo.

Často nastává situace, že k určitému institutu se váží obě lhůty. Od okamžiku nastání skutečnosti tedy počíná běžet objektivní lhůta, přičemž kdyby došlo k jejímu marnému uplynutí, pořád by zde byla možnost využít lhůtu subjektivní, která počíná běžet, jak už bylo výše zmíněno, až od okamžiku, kdy se o dané skutečnosti subjekt dozvěděl. Takovým příkladem je mimo promlčecí lhůtu také lhůta pro podání námítka podjatosti uvedená v § 15a odst. 2 občanského soudního řádu. V první části tohoto ustanovení je stanovena objektivní lhůta, tj. účastník je povinen uplatnit námitku podjatosti nejpozději do prvního jednání, kterého se soudce zúčastní. Můžeme si povšimnout, že zde není lhůta vyjádřena v měrných jednotkách od určitého okamžiku, avšak je zde pevně stanoven okamžik, do kterého lhůta běží, což z ní činí lhůtu objektivní. V druhé části zmíněného ustanovení je pak vyjádřeno, že účastník může námitku podjatosti uplatnit

¹⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/1997.

nejpozději do 15 dní ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl. Tím je tedy vyjádřena lhůta subjektivní.

HMOTNĚPRÁVNÍ A PROCESNĚPRÁVNÍ LHŮTY

S uplynutím jakékoli lhůty je spojen právní následek. Hmotněprávní lhůty mají při svém uplynutí následky v právu hmotném, ačkoliv při jejich nedodržení mohou mít zásadní procesní význam. Pro zachování hmotněprávní lhůty je nutné, aby bylo v rámci této lhůty právní jednání dovršeno, tzn. písemnost musí být doručena adresátovi. Asi nejznámější a zároveň nejvýznamnější lhůtou v hmotném právu je promlčecí lhůta. Institut promlčení je totiž spojen s velkým množstvím práv a ovlivňuje tudíž široké spektrum institutů. Dalším příkladem je lhůta k popření otcovství uvedená v § 788 občanského zákoníku či lhůta k předložení akcí k výměně uvedená v § 342 zákona o obchodních korporacích.

Procesní lhůty mají naopak vliv v procesním právu. Na rozdíl od hmotněprávních lhůt je zde zákonem stanovená možnost, že lhůtu určí předseda senátu. Není tedy nezbytné, aby byla lhůta přesně stanovena v zákoně. Pro zachování procesněprávní lhůty postačí, aby byl procesní úkon poslední den předán k přepravě. Není tedy nutné, aby byl v rámci této lhůty doručen. Procesní lhůty taktéž běží pouze subjektu, který má způsobilost být účastníkem řízení či je zastoupen zástupcem, který způsobilost má. Typickým příkladem procesněprávních lhůt je lhůta k podání odvolání stanovena v § 203 občanského soudního řádu, lhůta k podání dovolání uvedená v § 240 občanského soudního řádu nebo lhůta k učinění úkonů směřujících k rozhodnutí věci insolvenčním soudem stanovena v § 134 insolvenčního zákona.

ZÁKONNÉ A SOUDCOVSKÉ LHŮTY

Lhůty můžeme také dělit podle způsobu jejich určení. V případě, že je lhůta pevně stanovena zákonem, se jedná o lhůtu zákonnou. Zákonnou lhůtu soud nemůže změnit, a to ani na návrh účastníka řízení. V případě, že by došlo z omluvitelného důvodu ke zmeškání zákonné lhůty, může soud na návrh subjektu prominout její zmeškání.¹⁹ Zákonnými lhůtami jsou lhůty jak hmotněprávní, tak procesněprávní. Příkladem zákonné hmotněprávní lhůty je lhůta uvedená

¹⁹ *Procesní lhůty: Česko*. E-justice.europa.eu [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_procedural_time_limits-279-cz-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1

v § 84 zákoníku práce na vypracování písemného rozvrhu týdenní pracovní doby a na seznámení s ním či s jeho změnou zaměstnance. Procesněprávní zákonnou lhůtou je pak například lhůta na projednání a rozhodnutí o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb stanovená v § 84a odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních.

Jestliže pak zákon lhůtu nestanovil či stanovil lhůtu pouze neurčitým výrazem „v přiměřené době,“ „bezodkladně“ či „bez zbytečného odkladu,“ může na návrh lhůtu stanovit předseda senátu, případně samosoudce. Takové lhůty nazýváme lhůty soudcovské. Soud může soudcovskou lhůtu prodloužit, avšak na rozdíl od zákonných lhůt její zmeškání nemůže prominout. Marné uplynutí soudcovské lhůty tedy „nezpůsobuje nemožnost vytknuté vady podání odstranit později, dokud soud z jejich neodstranění nevyvodí zákonem předvídané následky.“²⁰ Soudcovskými lhůtami jsou na rozdíl od lhůt zákonných pouze lhůty procesněprávní, neboť jejich účelem je napomáhání rychlému a bezproblémovému soudnímu řízení. Soudcovské lhůty nenajdeme v zákoně, avšak jako příklad mohu uvést lhůtu, kterou soud poskytne k předložení důkazních prostředků či k zaplacení pohledávky.

3.3.3 Obvyklá denní doba

Požadavek na vykonání práva či povinnosti v obvyklou denní dobu je stanoven v § 602 občanského zákoníku. Toto ustanovení je vyjádřením zásady poctivosti, kterou občanský zákoník proklamuje v § 6. Tato zásada spočívá v „povinnosti zohlednit oprávněné zájmy ostatních zúčastněných osob.“²¹

Vykonáním práva či povinnosti v obvyklou denní dobu totiž dochází k zohledňování a respektování zájmů ostatních osob, jakožto i ke zvýšení (právní) jistoty. Není možné právo vykonat kdykoli, stejně jako nelze osobám vnucovat plnění kdykoli. Toto ustanovení je určeno pro výkon jednorázových či opakujících se práv a povinností, ke kterému má dojít osobně v určitý den či do určitého dne.

Výraz obvyklá denní doba je neurčitý, což je pro tyto účely žádoucí. Ustanovení by totiž mělo mít co nejširší působnost, tudíž není vhodné adresáty

²⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 463/19.

²¹ MELZNER, Filip a TĚGL Petr. *Povinnost jednat v právním styku poctivě*. Bulletin-advokacie [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/povinnost-jednat-v-pravnim-styku-poctive>

ustanovení omezovat více specifickým výrazem. Pro určení obvyklé denní doby je rozhodných mnoho skutečností, např. druh povolání, věk, pracovní doba či úřední hodiny. Jak je v druhé části ustanovení řečeno, je možné plnit taktéž podle zvyklostí, zavedené praxe stran či ze zvláštních okolností případu.

3.4 Plynutí času

Čas neustále plyne. To se týká také dob a lhůt, avšak s tím rozdílem, že pokud by nastala určitá právní skutečnost, lze běh doby a lhůty zastavit či přerušit.

Někdy je plynutí času právně relevantní, a to v případech, kdy jsou s plynutím času spojeny právní následky. Právní následky mohou vznikat na základě pouhého plynutí času, přičemž tento následek nastává například u nabytí právní osobnosti, k čemuž dochází narozením, a u nabytí způsobilosti k právnímu jednání, k čemuž dochází dosažením věku. Další možností, jak mohou vznikat právní následky, je na základě právních skutečností. Takovými právními skutečnostmi je například právní jednání, přičemž to často bývá omezeno dobami či lhůtami, a tudíž zde nastává spojitost právních skutečností s plynutím času.

Speciálním projevem plynutí času je zásada *lex posterior derogat priori*. Na základě tohoto právního principu dochází při přijetí nové právní normy ke zrušení starší právní normy týkající se stejné problematiky či stejného institutu. Jak tedy můžeme vidět, plynutí času se promítá taktéž do ostatních odvětví práva, jako je např. ústavní právo a jeho základní zásady.

3.4.1 Stavění lhůt

Stavění lhůt je nástrojem, který umožňuje zastavení běhu lhůty po určité době v případě, že by nastala zákonem předvídaná či uznávaná překážka. Taková překážka musí být dočasné povahy, neboť smyslem institutu stavění lhůty je možnost pokračování po odpadnutí takové překážky. Lhůta tedy nepočíná běžet od počátku, nýbrž od okamžiku, kdy přestala před jejím zastavením.

Tento institut je v soukromém právu užíván zejména u promlčecích a prekluzivních lhůt. Můžeme jej však spatřit například i u oznámení o výhradě

neúčinnosti, což je institut sloužící primárně ke stavění lhůt při uplatnění neúčinnosti. Tento institut však není v praxi velmi užíván.²²

Ve veřejném právu je institut stavění lhůt využíván komplexněji zejména ve správním právu. Ke stavění může dojít například v případě lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení. V tomto případě může být překážkou žádost účastníka řízení o osvobození od soudních poplatků. „Jestliže účastník požádá pouze o osvobození od soudních poplatků, staví se podle § 35 odst. 9 věty třetí s. ř. s. běh lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení i v případě, že byla žádost o osvobození od soudních poplatků podána po podání návrhu na zahájení řízení.“²³

Důležité je taktéž podotknout, že ke stavění běhu lhůty dochází v odlišných okamžicích na základě toho, o jaké se jedná lhůty a podle kterého ustanovení k stavění běhu dochází. Ke stavění běhu lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení dle § 35 odst. 10 věty třetí soudního řádu správního dochází již dnem odeslání této žádosti soudu prostřednictvím držitele poštovní licence.²⁴ Naopak pokud ke stavění běhu lhůty dochází dle § 41 soudního řádu správního účinky nastanou zahájením řízení u soudu, nikoli okamžikem doručení napadeného správního rozhodnutí žalobci.²⁵

3.4.2 Přerušování lhůt

Přerušování je taktéž nástrojem, kterým dochází k ovlivňování běhu lhůt. Lhůty mohou být přerušeny v případě, že nastanou právem předvídané či uznávané skutečnosti. Na rozdíl od stavění lhůt zde skutečnost nemusí být trvalého charakteru, nýbrž postačí charakter jednorázový. Pokud dojde k přerušování lhůty, není možné, aby k jejímu obnovení došlo v bodě, kdy byla přerušena, jako je tomu u stavění lhůt, nýbrž začne běžet lhůta nová. Ke lhůtě, která uplynula před nastáním skutečnosti, se nepřihlíží.

²² MRÁZKOVÁ, Lucie. *Relativně neúčinné právní jednání v soudní praxi*. Právní prostor [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/relativne-neucinne-pravni-jednani-v-soudni-praxi>.

²³ DOBROVOLNÁ, Eva a KRÁLÍK Michal. *Nejvyšší správní soud: Stavění běhu lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení při podání žádosti o osvobození od soudních poplatků v řízení před správním soudem*. Bulletin-advokacie [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nejvyssi-spravni-soud-staveni-behu-lhuty-pro-podani-navrhu-na-zahajeni-rizeni-pri-podani-zadosti-o-osvobozeni-od-soudnich-poplatku-v-rizeni-pred-spravnim-soudem>.

²⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 11. 2021, sp. zn. 4 Azs 147/2021.

²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 8. 2011, č. j. 8 As 44/2011-64.

V soukromém právu dochází k přerušení zejména u promlčecí a prekluzivní lhůty, avšak můžeme jej najít například i při rejstříkovém řízení. Zde má soud povinnost o zápisu rozhodnout v zákonné lhůtě do 5 pracovních dnů. Pokud by však nastala překážka postupu řízení, běh dosavadní lhůty se přeruší a lhůta začne znovu běžet od počátku.²⁶

Ve veřejném právu je přerušení běhu lhůt využíváno zejména v trestním a daňovém právu. V daňovém právu může dojít například k přerušení lhůty na splnění zákonné povinnosti, a to v případě, kdy správce daně učiní úkon směřující k přezkoušení správnosti daňové povinnosti, k vyměření daně nebo k jejímu dodatečnému stanovení.²⁷

3.4.3 Marné uplynutí lhůty

Jak už bylo výše několikrát zmíněno, lhůty jsou časové úseky určené k uplatnění práva. Případ, kdy by k uplatnění práva v daném časovém úseku nedošlo, nazýváme marným uplynutím lhůty. Stejně jako jsou spojeny následky s uplatněním práva v dané lhůtě, jsou i s jejím marným uplynutím spojeny následky.

Na jedné straně se může jednat o následky, při nichž subjekt přichází o možnost právo v budoucnosti uplatnit, například právo podat odvolání. Takové následky jsou v českém právním řádu nejrozšířenější.

Na druhé straně může být následkem marného uplynutí lhůty fikce, například fikce doručení či fikce provedení zápisu do rejstříku – „jestliže soud ani nerozhodne o návrhu ani neprovede zápis, považuje se navrhovaný zápis za provedený dnem následujícím po marném uplynutí lhůty (nastává zde *fikce provedení zápisu*), ledaže je před jejím uplynutím návrh vzat účinně zpět.“²⁸

²⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-8-8]. ASPI_ID MN20000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

²⁷ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2007 č. j. 1 Afs 20/2006-60.

²⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-8-8]. ASPI_ID MN20000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

3.5 Počítání času

Základní principy počítání času nenajdeme jako u většiny případů v ústavním pořádku, ale v právu soukromém, konkrétně v § 605 a násl. občanského zákoníku. „Skutečnost, že Ústava neobsahuje speciální ustanovení o počítání času je přirozená z hlediska komparativního i z hlediska věcného. Bylo již zmíněno, že ústavy demokratických zemí pravidelně neobsahují speciální ustanovení o počítání času, takže v tomto směru Ústava České republiky není žádnou výjimkou.“²⁹

Občanský zákoník je v právu soukromém normou *lex generalis*, což platí taktéž pro ustanovení o počítání času. Jeho subsidiární využití můžeme spatřit, jak už bylo výše naznačeno, v ústavním právu. Naopak se tato norma nepoužije v případě pracovněprávních vztahů.

Základem pro počítání času je určení časové jednotky. Podle různých časových jednotek se pak formují různá pravidla. Rozdělujeme tedy lhůty a doby počítané podle dnů, týdnů, měsíců a let. Každá z těchto kategorií má odlišná pravidla pro stanovení počátků a konců lhůt a dob. Důležité je taktéž podotknout, že pravidla stanovená v občanském zákoníku jsou kogentní, tudíž není možné se od nich odchýlit, a to ani dohodou stran.

3.5.1 Lhůty a doby počítané podle dnů

Jelikož se jedná o krátké lhůty či doby, je velmi důležité přesně stanovit jejich začátek. Taková lhůta či doba počíná běžet dnem následujícím po dni, ve kterém došlo ke skutečnosti, která vyvolala běh lhůty či doby. Je tedy patrné, že rozhodný den se do běhu lhůty či doby nezapočítává.

První den lhůty počíná běžet od 00:00 daného dne a poslední den lhůty končí ve 24:00. Toto pravidlo může být omezeno pouze ustanovením, které stanoví, že se má právo či povinnost vykonat v obvyklou denní dobu.

Příkladem lhůty počítané podle dnů je lhůta stanovena v § 96a odst. 1 autorského zákona k rozhodnutí ministerstva o udělení oprávnění ke kolektivní správě majetkových práv autorských.

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.

3.5.2 Lhůty a doby počítané podle týdnů

Pokud se jedná o lhůty a doby počítané podle týdnů, jejich počátek již není tak relevantní. U těchto lhůt a dob nabývá na důležitosti jejich konec, který je tedy nutné přesně vymežit. Posledním dnem lhůty či doby počítané podle týdnů je den, který se svým pojmenováním nebo označením shoduje se dnem, ve kterém došlo k rozhodné události.

Na rozdíl od lhůt a dob počítaných podle dnů, se do lhůt a dob počítaných podle týdnů započítává den, kdy nastala skutečnost, která vyvolala běh lhůty či doby. Je to z důvodu předcházení zmatečnosti, ke které by v opačném případě mohlo dojít v souvislosti s pojmenováním či označením shodného dne.

Jako příklad doby počítané podle týdnů můžeme uvést dobu stanovenou v §1669 občanského zákoníku, po níž osobám požívajícím bezplatné zaopatření v domácnosti zůstavitele přísluší stejné zaopatření ještě tři týdny po smrti zůstavitele.

3.5.3 Lhůty a doby počítané podle měsíců

Lhůty a doby počítané podle měsíců mají stejný základ jako lhůty a doby počítané podle týdnů. Jejich počátek je tedy určen rozhodnou událostí a jejich konec dnem, jehož pojmenování či označení se shoduje s rozhodným dnem.

Na rozdíl od lhůt a dob určených podle týdnů zde může nastat situace, že den, na něž připadá konec lhůty v kalendáři neexistuje. Občanský zákoník myslel i na tuto situaci, a tak stanovil, že pokud takový den v posledním měsíci lhůty není, nastává konec lhůty posledním dnem v měsíci, bez ohledu na to, že měla lhůta končit až dnem následujícím.

Lhůty a doby počítané podle měsíců mohou být taktéž určeny částmi měsíce, například polovinou. Zákon v takovém případě stanoví, že polovinou měsíce se rozumí patnáct dnů, a že středem měsíce je patnáctý den. Toto pravidlo je aplikováno bez ohledu na počet dní v měsíci.

Příkladem doby určené podle měsíců je zkušební doba uvedená v § 35 odst. 1 zákoníku práce.

3.5.4 Lhůty a doby počítané podle let

Lhůty a doby počítané podle let patří mezi nejdelší lhůty a doby. Vyměřují se podle stejných pravidel jako lhůty a doby počítané podle týdnů a měsíců.

Stejně jako u lhůt a dob počítaných podle měsíců zde může nastat situace, že konec lhůty či doby dopadne na den, který v kalendáři neexistuje, avšak není to zdaleka tak časté jako u lhůt počítaných podle měsíců.

Mezi lhůty a doby počítané podle let bychom zařadili nejčastěji promlčecí a prekluzivní lhůty, avšak spadá sem taktéž vydržecí doba uvedená v § 1091 občanského zákoníku.

3.5.5 Velmi krátké doby a lhůty

Lehce mimo strukturu počítání lhůt a dob stojí velmi krátké lhůty a doby. Tyto časové úseky jsou počítány podle kratších časových jednotek než jsou dny, tj. hodiny či minuty a dopoledne či odpoledne.

Tento institut je v českém právním řádu zaveden nově až zakotvením v občanském zákoníku, avšak toto pravidlo už bylo dříve přijato právní teorií. Lhůta či doba takto určená počíná běžet okamžikem, kdy došlo ke skutečnosti, která běh lhůty vyvolala. Okamžikem je zde míněn přesný časový okamžik, který lze vyjádřit aktuálním časem. Lhůta poté končí přesně uplynutím stanoveného časového úseku.³⁰

V praxi se s takto určenými dobami setkáváme poměrně často ve formě nájmu sportovního vybavení či prostorů určených k rekreaci. Zákon však takto krátké lhůty ani doby nikde nestanovuje.³¹

³⁰ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 608.

³¹ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X., § 608.

3.6 Doložení času

Doložení času (*dies*) je institutem, který se zabývá právními následky právního jednání. Jedná se o vedlejší doložku, kterou si strany mohou sjednat mezi sebou v rámci právního jednání.

Podstata doložení času spočívá buď ve stanovení toho, že právní následky právního jednání po určité době nastanou (*dies a quo*), nebo podle toho, že již nastalé právní následky zaniknou (*dies ad quem*). Vždy se však jedná o skutečnosti, ke kterým s jistotou dojde.³²

Dobu, po které má k právním následkům dojít či případně po které mají právní následky zaniknout, je možné určit přesně, tj. přesným datem či lhůtou. Druhou možností jak určit, kdy mají právní následky nastat či zaniknout, je určením pomocí konkrétní události.

Občanský zákoník upravuje doložení času pouze v jediném ustanovení, tj. § 550. Zde občanský zákoník pouze stanovuje, že v případě, kdy mají právní následky po určité době nastat, se na právní jednání budou aplikovat ustanovení o odkládací podmínce, zatímco v případě, kdy mají právní následky po určité době zaniknout, se na právní jednání budou aplikovat ustanovení o rozvazovací podmínce.

Při uložení času je ve formě vedlejší doložky k právnímu jednání možné použít jednu ze čtyř variant. První variantou je *dies certus an, certus quando*. V této variantě je jisté, že daný okamžik nastane a je zároveň jisté, kdy nastane. Takovým okamžikem může být přesné datum.

Další možností je *dies certus an, incertus quando*. Zde je jisté, že daný okamžik nastane, ale není jisté kdy. Jedná se tedy například o smrt osoby.

Třetím způsobem je *dies incertus an, certus quando*. O tomto okamžiku víme, kdy nastane, ale nevíme, zda nastane. Takto můžeme určit například okamžik dosažení zletilosti již narozeného dítěte.

³² ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Podmínka a doložení času*. Právní prostor [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/komentar-k-548>.

Poslední variantou je dies incertus an, incertus quando. O tomto okamžiku nevíme, zda nastane, ani kdy by případně mohl nastat. Příkladem takové skutečnosti je svatba osoby či narození dítěte.

Důležité je zdůraznit, že doložení času je možné učinit pouze ve formě první a druhé možnosti. Vždy je totiž nutné, aby zde byla jistota, že daná událost skutečně nastane. Ostatní dvě možnosti označujeme za podmínky, neboť jejich hlavním znakem je právě neurčitost toho, zda skutečnost nastane, či nikoliv.

4 Promlčení

4.1 Pojem promlčení

Promlčení je velmi významným soukromoprávním institutem, který se v právu vyskytuje po dlouhou dobu. Můžeme jej definovat jako „oslabení subjektivního práva a povinnosti v důsledku uplynutí časové lhůty stanovené právní normou, která spočívá v tom, že subjektivní právo a jemu odpovídající právní povinnost sice stále trvají, avšak nelze je vymáhat (např. soudní cestou).“³³ Jedná se tedy o marné uplynutí lhůty k uplatnění či vykonání určitého práva. Můžeme zde spatřit význam času, neboť celý tento institut je založen na plynutí času.

Úprava promlčení je komplexně obsažena v občanském zákoníku v § 609 a násl. Zákon zde stanoví, že „nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se a dlužník není povinen plnit. Plnil-li však dlužník po uplynutí promlčecí lhůty, nemůže požadovat vrácení toho, co plnil.“

Z věty první tohoto ustanovení vyplývá, že při promlčení právo nezaniká, ale nadále existuje a transformuje se do tzv. naturální obligace. Podstatou naturální obligace je existence závazku, jehož splnění není vymahatelné orgánem státní moci. Z věty druhé můžeme vyvodit, že přestože naturální obligaci nelze vynutit, může ji dlužník splnit dobrovolně a jelikož zde existuje pohledávka i dluh, nemůže jejím splněním dojít k bezdůvodnému obohacení věřitele.

Důležité je taktéž podotknout, že je zachována zásada, že soud přihlédne k promlčení pouze pokud jej dlužník namítne. Soud tedy nesmí k promlčení přihlédnout z moci úřední. Je tomu tak z důvodu povahy promlčení, neboť se jedná o právo dlužníka neplnit a uplatnit proto námitku promlčení. Soud taktéž není oprávněn poučovat účastníky o hmotném právu, v tomto případě o možnosti uplatnit námitku promlčení. Pokud o námitce promlčení dlužník neví, soud jej nemůže poučit, neboť by tak byla porušena zásada rovnosti stran. Podle rozhodnutí

³³ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. IBSN 80-7179-740-5, str.749.

Nejvyššího soudu³⁴ poučovací povinnost nelze rozšiřovat tak, aby zasahovala do hmotného práva a lze tedy poučovat pouze o procesních právech.³⁵

Účel právní úpravy institutu promlčení v soukromoprávních vztazích má dvojí podobu. V první řadě má institut promlčení motivovat věřitele k včasnému uplatnění svých práv. K takové motivaci slouží právě sankce v podobě zániku nároku na vymáhání práva soudní cestou. V druhé řadě má promlčení poskytovat určitou ochranu dlužníkům, aby nebyli po časově neomezenou dobu vystaveni situaci, kdy věřitel může vynucovat splnění závazku.

Institut promlčení tedy „v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností, které jsou – zejména pokud jde o jejich dokazování po uplynutí delší doby – vždy spjaty s určitou sporností. Lze tedy říci, že povinnému subjektu je poskytnuta námitka promlčení jako účinná možnost ochrany před výše uvedenými negativními dopady dlouhotrvajících občanských subjektivních práv. (...) Současně je třeba připomenout, že občanský zákoník zdůrazňuje i vlastní přičinění subjektů pro ochranu svých práv a požaduje, aby především ony samy sledovaly svá subjektivní práva a činily takové kroky, aby nedocházelo k jejich ohrožování a poškozování.“³⁶

4.2 Předmět promlčení

Předmět promlčení je zakotven v § 611 občanského zákoníku. Ten stanoví, že předmětem promlčení jsou především majetková práva. Zde tedy platí obecná klauzule, že majetková práva se promlčují, pokud není stanoveno jinak. Občanský zákoník v § 613 a § 614 stanovuje výjimky, tzv. nepromlčitelná práva, mezi něž spadá například vlastnické právo, právo na výživné, právo na zřízení nezbytné cesty a právo na vykoupení reálného břemene.

V druhé části § 611 je taktéž zakotvena zvláštní klauzule, podle níž se promlčují i jiná práva (práva osobnostní), ale pouze pokud tak stanoví zákon. Z osobnostních práv se podle § 612 občanského zákoníku promlčuje například

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2112/2021.

³⁵ KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 303 s. IBSN 978-80-7380-516-6.

³⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02.

právo na odčinění újmy způsobené na životě, zdraví, cti či soukromí – nepromlčují se tedy osobnostní práva samotná.

Zvláštní postavení mají právo zástavní a právo zadržovací. Tato práva nemohou být promlčena, dokud má věřitel případně třetí osoba věc u sebe (movité zástavy či zadržení). Zástavní ani zadržovací práva se taktéž nemohou promlčet dříve než pohledávka, s níž jsou tato práva spjata.

4.3 Právní následky promlčení

Právní následky promlčení jsou relativní. Nenastávají tedy pouhým uplynutím promlčecí lhůty, ale nastávají pouze v případě, že po jejím uplynutí dlužník vznesl před soudem námitku promlčení. Kompletní naplnění podstaty promlčení a tím i jeho následky tedy nastávají po vznesení této námítky a následném zamítnutí žaloby soudem. Tímto okamžikem zaniká nárok věřitele a dochází k přeměně majetkového či osobnostního práva na naturální obligaci.

Promlčení lze rozlišovat na 2 fáze – marné uplynutí promlčecí lhůty a uplatnění či neuplatnění práva dlužníka u soudu, tj. podání námítky promlčení. První fáze je naplněna v případě, že marně uplyne promlčecí lhůta a věřitel nevykoná své právo. Druhá fáze nastává při uplatnění věřitelova práva u soudu. V druhé fázi je větší variabilita právních následků, neboť dlužník může či nemusí vznést námitku promlčení. V každém případě v dnešní době již není možné se předem vzdát práva namítnout promlčení, jako tomu bylo v předchozí úpravě. Dlužník se může vzdát práva namítnout promlčení podle § 610 odst. 1 občanského zákoníku pouze, pokud již uplynula promlčecí lhůta.³⁷

³⁷ LAVICKÝ, Petr, ed. a POLIŠENSKÁ, Petra, ed. *Promlčení a prekluze.*, Judikatura k rekodifikaci; sv. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 336 s. ISBN 978-80-7478-057-8, str. 11.

4.4 Námitka promlčení

Námitka promlčení je jednostranným právním jednáním povinného subjektu, tj. dlužníka. Jelikož se jedná o procesní obranu, může ji povinný subjekt učinit pouze v průběhu soudního řízení a je povinen ji adresovat soudu. Jedná se o právní jednáním, „které ze zákona a jednou provždy způsobí nemožnost přiznání promlčeného práva soudem.“³⁸ Žalovaný ji tedy nemůže vzít zpět a v případě, že by věřitel podal novou žalobu, soud by přihlédl k námitce promlčení učiněné v předchozím soudním řízení a žalobu zamítl, jelikož se jedná o předpoklad hmotného práva, nikoli procesního.

Právo uplatnit námitku promlčení pak můžeme označit za subjektivní právo dlužníka. Toto právo vzniká v důsledku marného uplynutí promlčecí lhůty. Předpokladem uplatnění tohoto práva je pak domáhání se práva věřitelem před soudem, jelikož se, jak už bylo výše zmíněno, jedná o procesní obranu.

V případě, kdy dlužník podá odůvodněně námitku promlčení, soud je povinen k ní přihlédnout a zamítnout nárok oprávněného. Dlužník může své právo uplatnit kdykoliv během soudního řízení, a to až do právní moci meritorního rozhodnutí, včetně odvolacího řízení.³⁹ Dlužník však není povinen námitku promlčení podat, jelikož se jedná o subjektivní právo, nikoli povinnost. Pokud by dlužník námitku nevznesl a soud by návrhu oprávněného vyhověl, nemohl by se později domáhat promlčení dluhu.

Námitku promlčení lze vznést pouze vůči existujícímu závazku, tzn. nelze ji vznést vůči dluhu, který zanikl splněním či jiným způsobem. Pokud tedy již bylo plněno, nelze se promlčení domáhat zpětně.⁴⁰

Dále považuji za nezbytné zmínit, že se jedná o právo, které je nepromlčitelné, neboť v opačném případě by dlužník ztratil svou možnost procesní obrany a celý institut námitky promlčení by ztratil svůj význam.

³⁸ DAVID, Ondřej. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 610.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 32 Odo 653/2003.

⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2863/2010.

Za zmínku také stojí otázka dobrých mravů. Ústavní soud ve svých nálezech, stanovil, že „vznesení námitky promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje; mohou však nastat situace, kdy uplatnění této námitky je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí doby bylo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil.“⁴¹ Judikatura v této oblasti respektuje výjimečnost situace, neboť stejně tak jako zákonnému právu dlužníka chránit se před nejistotou, že bude muset plnit po neomezenou dobu, je zapotřebí poskytnout účinnou obranu i proti námitce promlčení v případě, že by jejím vznesením došlo k porušení dobrých mravů.

4.4.1 Námitka promlčení v soudním řízení

Jelikož je vznesení námitky promlčení úkonem účastníků řízení, řídí se podle § 41 a násl. občanského soudního řádu. Zde jsou stanoveny nejzásadnější náležitosti a principy, jimiž se vznesení námitky promlčení musí řídit, např. že námitku promlčení lze vznést písemným podáním adresovaným soudu nebo ústně do protokolu či že každý úkon soud posuzuje podle obsahu, nikoli podle jeho označení.

Obsahem námitky promlčení je označení závazku, jehož promlčení se domáhá, a tvrzení právních skutečností, jež jsou základem pro promlčení závazku. Pokud by účastník tyto náležitosti nesplnil, jednalo by se o neurčité právní jednání.

Důležité je taktéž zmínit, že ne všechny osoby jsou oprávněny vznést námitku promlčení. Oprávnění vznést námitku může vzniknout na základě jak hmotného, tak procesního práva. Podle hmotného práva může být oprávněn poddlužník, ručitel či právní nástupce dlužníka. Podle procesního práva jsou to pak hlavní i vedlejší účastníci, ti ji však mohou podat pouze ve prospěch hlavního účastníka.

Co se týče dokazování v řízení před soudem, „břemeno tvrzení a důkazní břemeno spočívá při námitce promlčení na tom, kdo ji vznáší.“⁴² Veškeré okolnosti,

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04.

⁴² SVOBODA, Karel, *Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. s. 272. IBSN 978-80-7357-9441-8, str. 57.

kteře jsou rozhodně pro námitku promlčení tedy musí prokazovat ten, v jehož prospěch je námitka podávána. Obecně se jedná se o žalovaného a osoby zmíněné výše.

V rámci soudního řízení je taktéž zásadní doba, v níž je možné určité úkony učinit. Civilní proces je ovlivňován zásadou hospodárnosti řízení. Tato zásada je provedena koncentrací řízení – principem nutícím účastníky řízení k větší aktivitě, přičemž ta se projevuje jako navrhování důkazů a tvrzení do určitého okamžiku, který stanoví zákon.

Koncentrace řízení se uplatňuje pouze na skutečnosti, které je dlužník povinen uvést v rámci své povinnosti tvrzení. Námitkou promlčení se však dlužník dovolává svého práva na promlčení dluhu a tvrdí zde uplynutí promlčecí lhůty, což není obsahem povinnosti tvrzení a koncentrace se na ni tedy neuplatní.

Nejvyšší soud ve svém rozsudku potvrdil, že „právo dlužníka vznést námitku promlčení žádný hmotněprávní ani procesní předpis nekoncentruje do určitého stadia řízení, přičemž z povahy námitky promlčení, dané hmotněprávní úpravou (§ 100 odst. 1 obč. zák., § 388 odst. 1 obch. zák.), plyne, že ji lze uplatnit kdykoli v průběhu řízení až do právní moci rozhodnutí o věci, tedy i v rámci odvolacího řízení.“⁴³ Nejvyšší soud zde taktéž rozhodl, že námitku promlčení lze vznést i v odvolacím řízení, avšak soud se jí bude zabývat, pouze pokud není spojena s nepřipustným uplatňováním nových skutečností a důkazů, neboť odvolací řízení je v civilním procesu ovlivňováno režimem neúplné apelace.⁴⁴

4.4.2 Vzdání se námitky promlčení

Občanský zákoník je postaven na principu smluvní volnosti. Tento princip zahrnuje rovněž možnost vzdát se práva, které může teprve v budoucnu vzniknout. Tato koncepce však může omezit další principy – např. princip ochrany slabší strany. Je proto žádoucí nastavit smluvní volnosti v soukromém právu určité limity v podobě kogentních ustanovení. Takové ustanovení se nachází v druhé větě § 610 odst. 1 občanského zákoníku: „Vzdá-li se někdo předem práva uplatnit námitku promlčení, nepřihlíží se k tomu.“ Z dikce uvedeného ustanovení tedy

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002.

⁴⁴ Režim neúplné apelace je charakterizován zvýšenou odpovědností účastníků za uvedení veškerých právně významných skutečností a označení důkazních prostředků způsobilych prokázat tyto skutečnosti. Zjednodušeně řečeno je zde tedy zakázáno navrhování novot.

vyplývá, že ke vzdání se námitky promlčení může dojít nejdříve po promlčení pohledávky.⁴⁵

Pokud se dlužník vzdá práva vznést námitku promlčení, důkazní břemeno⁴⁶ před soudem nese věřitel v postavení žalobce.⁴⁷ Je tomu tak z důvodu, že vzdání se námitky promlčení je právním jednáním adresovaným věřiteli, nikoli soudu a je tedy zapotřebí tuto skutečnost u soudu prokázat. Také se jedná o skutečnost svědčící ve prospěch věřitele a není tedy možné, aby tuto skutečnost dokazoval dlužník ve svůj neprospěch.

V případě, kdy by účastníkům nevyhovoval stav, že promlčecí lhůta je příliš krátká a není možné se vzdát námitky promlčení předem, si v rámci principu smluvní volnosti mohou dohodnout jinou než zákonnou promlčecí lhůtu.⁴⁸

Co se týče formy vzdání se námitky promlčení, ta není zákonem stanovena. Je zde tedy více možností, jak takový úkon učinit. První možností je explicitní prohlášení (jednostranný právní úkon) v zákonné formě adresované soudu či věřiteli. Další možností je dvoustranná dohoda dlužníka s věřitelem, v níž dlužník prohlásí, že se vzdává práva na vznesení námitky promlčení. V obou případech se jedná o právní jednání učiněné explicitně. Na druhou stranu je zde taktéž možnost právního jednání učiněného konkludentně. Mezi tato jednání spadá, podle rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky, uznání dluhu a slib zaplacení. Konkludentní jednání je však nutné posuzovat jako vzdání se námitky promlčení podle okolností.⁴⁹ Za uznání dluhu tedy nelze považovat například souhlas dědiců se zařazením pohledávky mezi pasiva dědictví či uznání ze strany insolvenčního správce. Odlišně se posuzují také účinky uznání společného dluhu⁵⁰ učiněné pouze jedním dlužníkem. Ty nastávají pouze ve vztahu k tomuto dlužníkovi.

⁴⁵ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku § 610.

⁴⁶ Jedná se o povinnost tvrzení a povinnost důkazní.

⁴⁷ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 610.

⁴⁸ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 610.

⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1937, sp. zn. Rv II 246/35.

⁵⁰ Je tomu tak u dluhu, v němž jsou dlužníci povinni ručit společně a nerozdílně.

4.5 Promlčecí lhůta

Promlčecí lhůtu můžeme definovat jako časový interval, v jehož průběhu má osoba možnost uplatnit své právo u druhé strany či případně u orgánu veřejné moci. V případě, že osoba své právo neuplatní, vzniká druhé straně právo vznést námitku promlčení u soudu. Pokud jsou naplněny veškeré předpoklady pro uznání námitky, dojde k promlčení daného práva a tím i k nemožnosti právo vynutit autoritativně.

Promlčecí lhůta může být složena ze dvou složek – objektivní a subjektivní. Každá z těchto lhůt má odlišně stanovený počátek běhu a často i odlišnou délku. Obě tyto lhůty běží nezávisle na sobě a není tedy nutné, aby existovaly současně. Mohou nastat případy, v nichž plyne pouze lhůta se subjektivně stanoveným počátkem či pouze lhůta s objektivně stanoveným počátkem. K tomu, aby nastaly účinky promlčení práva postačí, když uplyne alespoň jedna z daných lhůt.⁵¹

Pro přesné stanovení okamžiku uplynutí promlčecí lhůty je třeba znát její délku a počátek jejího běhu. Stanovení počátku běhu promlčecí lhůty může být složité, neboť není vždy jasné, kdy došlo k rozhodným okolnostem.

4.5.1 Počátek běhu promlčecí lhůty

Počátek běhu promlčecí lhůty je v občanském zákoníku stanoven jak subjektivně, tak objektivně. Tím je do jisté míry zabezpečena ochrana věřitele i dlužníka.

Promlčecí lhůta se subjektivně stanoveným počátkem je vázána na subjektivní okolnosti a je tedy spojena se subjektem daného vztahu, konkrétně s oprávněným. Subjektivní okolností je vědomí oprávněného, tzn. lhůta se odvíjí od okamžiku, kdy se oprávněný dozvěděl o možnosti právo uplatnit a o okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty. Subjektivním stanovením počátku běhu promlčecí lhůty dochází k větší ochraně dlužníka, a to v případě, že by věřitel jednal nečestně a v rozporu s dobrými mravy tím, že by před dlužníkem zatajoval rozhodující okolnosti.

⁵¹ DUŠEK, Lukáš. *K počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení*. Epravo.cz [online]. 2017. ISSN 1213-189X. [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-pocatku-behu-subjektivni-promlceci-lhuty-u-prava-na-nahradu-skody-a-vydani-bezduvodneho-obohaceni-106070.html>.

Promlčecí lhůta s objektivně stanoveným počátkem je na subjektu právního vztahu nezávislá – je spojena pouze s objektivně stanoveným okamžikem, což je zpravidla den, v němž má dojít k plnění dluhu, tj. okamžik, ve kterém právo dospěje. Jedná se o nejzazší okamžik, do jehož uplynutí lze právo uplatnit. Objektivním stanovením počátku běhu promlčecí lhůty dochází ke snížení rizika, že dlužníkovi nedbajícímu o svá práva a povinnosti nepočne běžet promlčecí lhůta z důvodu jeho nezájmu. Dochází tím tedy ke zvýšení ochrany věřitele.

Promlčecí lhůta se subjektivně stanoveným počátkem se vztahuje zpravidla na všechna práva, která se promlčují, na rozdíl od lhůty s objektivně stanoveným počátkem, kterou zákon stanoví pouze pro majetková práva.

Občanský zákoník rozděluje počátek běhu promlčecí lhůty na obecný a zvláštní. Obecnou úpravu počátku běhu promlčecí lhůty nalezneme v § 619 odst. 1, kde je stanoveno, že „jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé.“ Dále pak zákon v § 619 odst. 2 stanoví, že „právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.“

Zvláštní úprava počátku běhu promlčecích lhůt je obsažena v § 620 - § 628 občanského zákoníku. Je zde učiněn taxativní výčet okolností rozhodných pro počátek běhu lhůt u určitých práv, např. práva na náhradu škody, práva na vydání bezdůvodného obohacení či práva na pojistné plnění. Také je zde speciální úprava práva na náhradu újmy na zdraví nezletilého a speciální úprava při dílčích plněních dluhu.

Jelikož se jedná o zvláštní úpravu, nastává zde aplikační přednost před úpravou obecnou. Toto pravidlo se řídí ústavní zásadou *lex specialis derogat generali*, neboli zvláštní zákon ruší obecný.

4.5.2 Délka promlčecí lhůty

Jak už bylo výše řečeno, délka promlčecí lhůty je nezbytná pro určení okamžiku promlčení práva. Úpravu délky promlčecí lhůty nalezneme rovněž v občanském zákoníku, a to v § 629–644. Stejně tak jako počátek běhu i délka promlčecí lhůty má svou úpravu rozdělenou na obecnou a zvláštní.

OBEČNÁ PROMLČECÍ LHŮTA

Obecné promlčecí lhůty nalezneme v občanském zákoníku dvě, přičemž k promlčení práva postačí, pokud uplyne alespoň jedna z nich. První promlčecí lhůta je v délce 3 let. Tato lhůta je vázána na vědomost oprávněného o existenci jeho práva, což z ní činí lhůtu subjektivní.⁵² Druhá obecná promlčecí lhůta je desetiletá a počíná běžet dnem, kdy právo dospělo. Jedná se tedy o lhůtu objektivní,⁵³ přičemž ta se týká pouze majetkových práv.

Obecné promlčecí lhůty platí pokaždé, pokud si strany nesjednají jinou délku či pokud zvláštní norma neupravuje délku promlčecí lhůty jinak. Z výše z uvedeného tedy vyplývá, že úprava promlčecích lhůt je dispozitivní a strany si mohou určit délku kratší či delší. Nejedná se však o absolutně dispozitivní úpravu, neboť je v zákoně zakotveno omezení, jež strany nemohou svou smluvní volností přesáhnout. Toto omezení je uvedeno v § 630 odst. 1 občanského zákoníku a zní následovně: „Strany si mohou ujednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, než jakou stanoví zákon, nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let.“

Zákon na toto ustanovení navazuje ještě druhým odstavcem, ve kterém stanoví, že se nepřihlíží ke lhůtám sjednaným mimo tento rámec, a taktéž že se nepřihlíží ke lhůtám sjednaným v neprospěch slabší strany. „Kdo je slabší stranou, lze zjistit z povahy věci. Jedná se o situaci, kdy k okamžiku ujednání mezi stranami existuje faktická nebo právní nerovnováha, jež se projevuje v podstatně odlišné míře schopností účastníků uplatnit a obhajovat vlastní soukromé zájmy.“⁵⁴ Typickým příkladem jsou spotřebitelské vztahy, kde v postavení slabší strany vystupuje spotřebitel vůči dodavateli. Dalším příkladem jsou zaměstnanecké vztahy se zaměstnancem ve slabším postavení vůči zaměstnavateli.

⁵² Zde se jedná o zjednodušující tvrzení, neboť vědomost oprávněného o okolnostech rozhodných pro počátek a běh promlčecí lhůty se presumuje ode dne, kdy se o nich tato osoba měla a mohla dozvědět.

⁵³ Zde se taktéž jedná o zjednodušující tvrzení, neboť určité typy pohledávek se stanou dospělými (splatnými) až na základě vůle (a v ní obsažené vědomosti) oprávněného směřující k zesplatnění závazku.

⁵⁴ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 630.

ZVLÁŠTNÍ PROMLČECÍ LHŮTA

Zvláštní úprava délky promlčecí lhůty je obsažena v § 631 - § 644 občanského zákoníku. Objevují se zde případy, u kterých zákonodárce uznává za vhodné učinit odchylku od obecné promlčecí lhůty, a to za účelem lepší využitelnosti tohoto práva, zabránění zneužití práv a poskytování zvláštní ochrany pomocí prodloužení promlčecí lhůty.

Odlišnou úpravu mají např. práva zapsaná ve veřejném seznamu, práva z věcného břemene, práva na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení.

4.5.3 Běh promlčecí lhůty

Promlčecí lhůta běží zásadně nepřetržitě od svého počátku do svého předem stanoveného konce. Z výše zmíněného vyplývá, že běh promlčecí lhůty je ovládán principem tempus continuum, tedy principem nepřetržitosti.

Existují však dvě zákonem stanovené výjimky narušující nepřetržitost a řádný běh promlčecí lhůty. Zákon předpokládá, že mohou nastat skutečnosti, které mohou zásadně narušit běh promlčecí lhůty, a proto zavedl institut stavení a institut přetržení promlčecí lhůty. Skutečnosti (překážky) narušující běh promlčecí lhůty zákon stanoví taxativně, a to v § 645–653 občanského zákoníku.

STAVENÍ PROMLČECÍ LHŮTY

Stavení promlčecí lhůty je prvním institutem, který může zasáhnout do řádného běhu promlčecí lhůty. Jedná se o situaci, kdy nastane překážka, „po dobu jejíhož trvání se běh promlčecí doby⁵⁵ zastavil a neběží. Promlčecí doba, která uběhla před překážkou a po jejím skončení, se sčítá.“⁵⁶

Účelem této právní úpravy je ochrana věřitele a jeho nabytých subjektivních práv před dlužníkem, který by měl v úmyslu jednat v rozporu s dobrými mravy a protahovat jednání do doby, kdy dojde k uplynutí promlčecí lhůty.⁵⁷

⁵⁵ Pojem promlčecí lhůta nahradil pojem promlčecí doba, jež byl užíván před účinností občanského zákoníku. V této citaci se tedy objevuje pojem starší, neboť se jedná o starší publikaci.

⁵⁶ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 2. rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. IBSN 80-7179-740-5, str. 994.

⁵⁷ ADÁMKOVÁ, Markéta. *Stavení promlčecí lhůty v případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka*. Bulletin advokacie [online]. [cit. 2023-11-12]. Dostupné

Stavení promlčecí lhůty může nastat ve třech formách. První z forem stavení promlčecí lhůty je tzv. pravé stavení. Jedná se o situaci, kdy promlčecí lhůta již počala běžet a její běh narušila překážka, v jejímž důsledku se běh promlčecí lhůty zastavil. Po odpadnutí této překážky lhůta pokračuje od okamžiku, kde předtím skončila. Příkladem takové překážky je podle § 648 občanského zákoníku uplatnění práva věřitele u soudu či u jiného příslušného orgánu a řádné pokračování v takto zahájeném řízení.

Druhou formou stavení promlčecí lhůty je tzv. nepravé stavení. Zde mohou nastat dvě situace. V prvním případě promlčecí lhůta taktéž již počala běžet a její běh taktéž narušila překážka, v jejímž důsledku se běh promlčecí lhůty zastavil. Na rozdíl od pravého stavení zde však nemůže dojít ke skončení promlčecí lhůty dříve, než uplyne určitý časový úsek od odpadnutí překážky. V důsledku takové překážky tedy může promlčecí lhůta běžet déle, než byla její stanovená délka. Nepravé stavení může nastat např. při uplatnění § 650 občanského zákoníku, v němž je stanoveno, že promlčecí lhůta neběží při nemožnosti věřitele uplatnit právo z důvodu uvedení do omylu dlužníkem či osobou dlužníkovi blízkou. Pro tento případ § 652 občanského zákoníku stanoví, že „pokračuje-li běh promlčecí lhůty po odpadnutí některé z překážek uvedených v § 646 až 651, neskončí promlčecí lhůta dříve než za šest měsíců ode dne, kdy začala znovu běžet.“

Třetí formu stavení promlčecí lhůty můžeme taktéž subsumovat pod nepravé stavení. Jedná se o situaci, kdy promlčecí lhůta vůbec nepočne běžet. Tato situace je typická pro vztahy vznikající mezi manžely. Podle § 646 občanského zákoníku „mezi manžely nepočne promlčecí lhůta běžet ani neběží, dokud manželství trvá. To platí obdobně i pro práva mezi osobami žijícími ve společné domácnosti, mezi zastoupeným a zákonným zástupcem, opatrovancem a opatrovníkem nebo mezi poručencem a poručníkem.“ Promlčecí lhůta tedy počíná běžet až zánikem manželství, přičemž není relevantní, jakým způsobem manželství zaniklo – promlčecí lhůta tedy počíná běžet i v případě, že manželství zaniklo smrtí jednoho z manželů. Právo druhého manžela tak trvá a povinnost plnit přechází na dědice.

z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/staveni-promlceci-lhuty-v-pripade-uzavreni-dohody-o-mimosoudnim-jednani-veritele-a-dluznika>.

Co se týče rozsahu stavení běhu promlčecí lhůty, ten je vždy omezen rozsahem dané překážky. Toho si můžeme dobře všimnout v případě, kdy je právní vztah mezi týmiž osobami složen z vícero samostatných nároků či v případě, kdy existuje nárok téhož obsahu vůči více osobám. V obou situacích dochází k běhu promlčecích lhůt samostatně a posuzují se tedy každá zvlášť. Z výše zmíněného tedy plyne, že „uplatněním práva u soudu se staví běh promlčecí doby pouze ve vztahu k osobě, vůči níž se toto řízení vede.“⁵⁸

PŘETRŽENÍ PROMLČECÍ LHŮTY

Druhým institutem, který může zasáhnout do řádného běhu promlčecí lhůty, je přetržení. Při přetržení promlčecí lhůty dochází k zastavení běhu promlčecí lhůty z důvodu skutečnosti předvídané zákonem. Po dobu trvání takové skutečnosti promlčecí lhůta neběží, avšak po odpadnutí této překážky nedochází k jejímu pokračování, jako je tomu u stavení promlčecí lhůty, ale dojde k počátku běhu nové lhůty. Tato nová lhůta běží samostatně bez návaznosti na přetrženou lhůtu, a není proto relevantní, kolik času z přetržené lhůty uplynulo, či zda byla lhůtou objektivní nebo subjektivní.

Stejně tak jako ke stavení promlčecí lhůty, tak i k jejímu přetržení může dojít pouze z taxativně vymezených důvodů. Zákon zde stanoví dva případy, při nichž může k přetržení dojít, a to je uznání dluhu uvedené v § 639 občanského zákoníku a rozhodnutí orgánu veřejné moci, kterým bylo právo uznáno, uvedené v § 640 občanského zákoníku.

Uznání dluhu je „písemné prohlášení povinného, jímž uznává svůj dluh (závazek) co do důvodu i výše.“⁵⁹ Jedná se tedy o jednostranné právní jednání dlužníka vůči věřiteli, jež může dlužník učinit kdykoli, dokonce již před dospělostí dluhu či po jeho promlčení. Lze jej tedy učinit i po dobu běhu promlčecí lhůty, čímž nastává překážka běhu lhůty. Zákon stanoví, že „uznal-li dlužník svůj dluh, promlčí se právo za deset let ode dne, kdy k uznání dluhu došlo. Určí-li však dlužník v uznání i dobu, do které splní, promlčí se právo za deset let od posledního dne určené doby.“ Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že i přestože již plynula promlčecí

⁵⁸ LAVICKÝ, Petr, ed. a POLIŠENSKÁ, Petra, ed. *Promlčení a prekluze.*, Judikatura k rekodifikaci; sv. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 336 s. ISBN 978-80-7478-057-8, str. 256.

⁵⁹ občanský zákoník § 2053.

lhůta, dojde k jejímu přetržení a počne běžet lhůta nová v délce deseti let. Dluh je možné uznat i jen částečně – jen do určité výše. V takovém případě účinky uznání nastanou pouze do této výše a v neuznané části pokračuje původní promlčecí lhůta.⁶⁰

Rozhodnutí orgánu veřejné moci můžeme definovat jako „výrok, jímž subjekt nebo státní orgán na základě pravomoci svěřené mu zákonem zavazuje jednoho nebo více účastníků řízení ke splnění konkrétní povinnosti.“⁶¹ Stejně tak jako uznání dluhu i rozhodnutí orgánu veřejné moci je překážkou běhu promlčecí lhůty a stejně tak k němu může dojít kdykoli, tzn. i po uplynutí promlčecí lhůty. Zákon stanoví, že „právo přiznané rozhodnutím orgánu veřejné moci se promlčí za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno.“⁶² Nová promlčecí lhůta tedy počíná běžet od okamžiku marného uplynutí lhůty k plnění poskytnuté dlužníkovi soudem, tj. od vykonatelnosti rozhodnutí.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud dojde k přerušení promlčecí lhůty, počíná běžet lhůta nová, a to vždy v délce deseti let.

MARNÉ UPLYNUTÍ PROMLČECÍ LHŮTY

Poté, co promlčecí lhůta uplyne, dojde k přeměně pohledávky na naturální obligaci a záleží tedy pouze na dlužníkovi, zda pohledávku splní či nikoli. Nejsou zde žádné účinné prostředky donucení, kterými by věřitel mohl disponovat.

Předpokladem pro to, aby mohlo k marnému uplynutí promlčecí lhůty dojít, je stále existující pohledávka, k jejímuž splnění je dlužník povinen. Pokud by došlo k zániku pohledávky (například jejím splněním), byla by lhůta naplněna a nemohlo by tedy dojít k jejímu marnému uplynutí.

K marnému uplynutí promlčecí lhůty dojde uplynutím posledního dne, v němž mohl být dluh splněn, přičemž není rozhodné, zda se jednalo o lhůtu subjektivní či objektivní.

⁶⁰ LAVICKÝ, Petr, ed. a POLIŠENSKÁ, Petra, ed. *Promlčení a prekluze.*, Judikatura k rekodifikaci; sv. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 336 s. ISBN 978-80-7478-057-8, str. 266.

⁶¹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-2]. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 640.

⁶² Občanský zákoník § 640.

Marné uplynutí promlčecí lhůty je základním předpokladem pro uplatnění námitky promlčení, a tudíž i pro naplnění institutu promlčení.

5 Prekluze

5.1 Pojem prekluze

Prekluze je stejně jako promlčení taktéž velmi významným tradičním institutem, který je spojen s plynutím času. Jedná se o právní následek, který nastává marným uplynutím prekluzivní lhůty, a jehož podstatou je zánik subjektivního práva jako takového, nikoli jen právního nároku. V důsledku zániku subjektivního práva se možnost plnění dluhu dostává mimo dispozici oprávněného.⁶³

Prekluzi můžeme označit za složenou právní skutečnost – sestává se ze dvou složek. První složkou je uplynutí prekluzivní lhůty. Aby mohlo dojít k zániku práva, je nutné, aby měl oprávněný nejprve možnost své právo uplatnit, a to v předem stanovené lhůtě. Druhou složkou je opomenutí uplatnění práva. V takovém případě oprávněný neuplatní své právo v dané lhůtě a dojde tak k marnému uplynutí prekluzivní lhůty.⁶⁴ Způsob uplatnění práva má stanovit právní předpis, jelikož existuje mnoho možností a prekluzí dochází ke značnému zásahu do subjektivních práv. Je tedy nutné, aby byly podmínky prekluze vymezeny jasně a určitě, neboť by jinak mohlo dojít ke zneužití práva.

Předmětem prekluze jsou zejména majetková práva a některá práva osobnostní (práva z rodinných poměrů).⁶⁵ Prekluzi lze taktéž užít v případě některých procesních úkonů, a to v souvislosti se zásadou koncentrace řízení – právo učinit určitý procesní úkon zaniká v okamžiku, kdy řízení dospěje do předem určeného stádia.

K zániku práva prekluzí dochází ex lege, není tedy zapotřebí jiného právního jednání či události. Z tohoto důvodu jsou orgány veřejné moci povinny k prekluzi přihlížet z úřední povinnosti bez nutnosti povinného se jí dovolávat. Skutečnost, že se k prekluzi přihlíží z moci úřední, nezabavuje orgán veřejné moci povinnosti provést dokazování, neboť právě z dokazování musí být zánik práva

⁶³ WEINHOLD, Daniel, *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2015. 284 s. IBSN 978-80-7400-576-3, str. 185.

⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 852/2000.

⁶⁵ WEINHOLD, Daniel, *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2015. 284 s. IBSN 978-80-7400-576-3, str. 186.

zřejmý. Skutečnosti rozhodné pro posouzení prekluze tvrdí a prokazuje účastník, jemuž je to ku prospěchu.

5.2 Právní úprava prekluze

Prekluze je využívána téměř ve všech právních odvětvích, avšak v občanském právu jsou prekluzivní lhůty obsaženy pouze výjimečně a vždy musí být výslovně stanoveny zákonem. Požadavek výslovného stanovení potvrzuje judikatura ústavního soudu, která stanoví, že „závažnost následků prekluze práva podle ustáleného výkladu Ústavního soudu vyžaduje, aby sankce zániku práva byla v příslušné právní normě výslovně vyjádřena.“⁶⁶

Co se týče soukromého práva, prekluze je upravena v § 654 občanského zákoníku. V tomto ustanovení je obsažena generální klauzule, že „nebylo-li právo vykonáno ve stanovené lhůtě, zanikne jen v případech stanovených zákonem výslovně.“ V závěru tohoto ustanovení je ještě zakotveno, že soud přihlédne k prekluzi ex offio, bez nutnosti jejího namítání oprávněným.

Ve druhém odstavci výše zmíněného ustanovení je stanoveno obdobné užití ustanovení o běhu promlčecích lhůt – není zde tedy zvláštní úprava běhu lhůt prekluzivních. Občanský zákoník upravuje prekluzivní lhůty taxativně, přičemž počátek a délku každé lhůty určuje zvlášť. Je tomu tak z důvodu, že se jedná o velmi významný zásah do subjektivních práv a je tedy nutné dodržovat zásadu proporcionality.

V občanském zákoníku jsou prekluzivní lhůty upraveny rozptýleně (u příslušných institutů, kterých se týkají) a často bez výslovného sdělení. Výslovně je prekluzivní lhůta zakotvena například u institutu držby. Zde § 1008 odst. 1 stanoví subjektivní prekluzivní lhůtu v délce šesti týdnů a objektivní prekluzivní lhůtu v délce jednoho roku na podání žaloby na ochranu či udržení držby.

⁶⁶ LAVICKÝ, Petr, ed. a POLIŠENSKÁ, Petra, ed. *Promlčení a prekluze.*, Judikatura k rekodifikaci; sv. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 336 s. ISBN 978-80-7478-057-8, str. 282.

Co se týče otázky dobrých mravů, na rozdíl od promlčení zde nevytvívá tak často. Jak již bylo výše zmíněno, k prekluzi dochází ze zákona. Není zde tedy žádný právní úkon, který by mohl být učiněn v rozporu s dobrými mravy.⁶⁷

Na závěr této kapitoly bych chtěla ještě vyzdvihnout, že jelikož prekluzi dochází k závažnému zásahu do subjektivních práv, je důležité, aby právní úprava a její interpretace zohledňovala závažnost následků tohoto institutu a aby vyjadřovala „respekt k obecným zásadám právním (principům), jako je důvěra v právo, právní jistota a předvídatelnost právních aktů, které strukturují právní řád demokratického právního státu, resp. jsou z něj odvoditelné.“⁶⁸

5.3 Rozlišení promlčení a prekluze

Ač jsou instituty promlčení a prekluze ve své povaze velmi podobné, v některých bodech se zásadně odlišují. V obou případech se jedná o složené právní skutečnosti tvořeny plynutím času ve formě předem stanovené lhůty a z neuplatnění práva oprávněným v této lhůtě.

Nejzásadnější rozdíl mezi těmito instituty můžeme spatřit v následku, který nastává marným uplynutím lhůty k uplatnění práva. V případě promlčení dochází pouze k oslabení práva a zániku nároku. Naopak pokud dojde k prekluzi, dojde tím rovnou k zániku samotného práva.

Co se týče srovnání délky promlčecí a prekluzivní lhůty, lze říci, že prekluzivní lhůty mají obvykle kratší délku trvání než lhůty promlčecí. Prekluzivní lhůty jsou nejčastěji v délce jednoho až tří měsíců, přičemž promlčecí lhůty jsou často v délce několika let.

Další odlišnost těchto institutů vystává v situaci, kdy po marném uplynutí lhůty dojde k plnění ze strany povinného. Promlčená pohledávka se stává naturální obligací a stále tedy existuje, oprávněný však nedisponuje žádnými prostředky, kterými by mohl plnění vynutit. Pokud došlo k prekluzi práva, není zde ani

⁶⁷ SVOBODA, Karel, *Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. s. 272. ISBN 978-80-7357-9441-8, str. 217.

⁶⁸ LAVICKÝ, Petr, ed. a POLIŠENSKÁ, Petra, ed. *Promlčení a prekluze*., Judikatura k rekodifikaci; sv. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. 336 s. ISBN 978-80-7478-057-8, str. 285.

naturální obligace a plněním takového dluhu (resp. nedluhu) by došlo k bezdůvodnému obohacení oprávněného.

Rozdíl můžeme spatřit taktéž u způsobu nástupu následku – při rozhodování soudu. Zatímco k prekluzi soud přihlíží z moci úřední a není tedy zapotřebí podávat námitku, v případě promlčení je tomu naopak. Promlčení je vázáno zásadou smluvní volnosti a s námitkou promlčení tak může oprávněný disponovat dle svého uvážení – může ji uplatnit, vzdát se jí či ji vůbec neuplatnit.

Rozdíly mezi těmito instituty jsou nejen hmotněprávní, ale mohou být i formální. Zatímco u promlčení zákon výslovně při určení lhůt stanoví, že se jedná o lhůty promlčecí, u prekluze tomu tak není. „Právní předpisy výraz prekluze, resp. prekludovat, u jednotlivých lhůt nepoužívají, což v mnoha případech vede k obtížnému stanovení charakteru lhůty.“⁶⁹

5.4 Prekluzivní lhůta

Prekluzivní lhůta je stejně jako promlčecí lhůta časový interval, v jehož průběhu má oprávněná osoba možnost uplatnit své právo u druhé strany či případně u orgánu veřejné moci. Na rozdíl od promlčecí lhůty zde při marném uplynutí nezaniká pouze nárok oprávněného a druhé straně nevzniká právo vznést námitku, avšak automaticky dojde k zániku práva jako takového.

Abychom mohli přesně stanovit okamžik uplatnění práva oprávněným, je nutné jasně a určitě vymezit, jakým způsobem lze právo uplatnit. Podle právní teorie je možné právo uplatnit buď vůči povinnému nebo přímo vůči soudu, resp. jinému orgánu veřejné moci. Způsob uplatnění práva stanoví v jednotlivých případech právní předpis. Nejobecnějším právním jednáním, kterým by oprávněný mohl uplatnit své právo, je podání žaloby směřující k přiznání práva soudem. Tento úkon je sice směřován vůči soudu, avšak oprávněný jej může učinit i v případě, že zákon stanoví, že má právo uplatnit vůči povinnému. Je tomu tak neboť „hmotněprávní jednání účastníka učiněné vůči soudu má účinky vůči ostatním účastníkům řízení, a to od okamžiku, kdy se o něm dozvěděli.“⁷⁰ Je taktéž důležité podotknout, že v případě, že oprávněný uplatní právo u povinného, od uplatnění

⁶⁹ WEINHOLD, Daniel, *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2015. 284 s. IBSN 978-80-7400-576-3, str. 183.

⁷⁰ WEINHOLD, Daniel, *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2015. 284 s. IBSN 978-80-7400-576-3, str. 184.

práva počne běžet promlčecí lhůta, která slouží oprávněnému k případnému podání žaloby u soudu.⁷¹

Prekluzivní lhůta je lhůtou hmotněprávní. Pro zachování lhůty je tedy zapotřebí, aby bylo právo uplatněno tak, aby byl právní úkon v dispozici dlužníka ještě před uplynutím prekluzivní lhůty. V tomto případě tedy nestačí, aby byl právní úkon pouze předán k přepravě. Co se týče doručování prostřednictvím provozovatele poštovních služeb, existuje zde fikce, že zásilka je doručena třetím pracovním dnem ode dne odevzdání provozovateli.⁷²

5.4.1 Počátek běhu prekluzivní lhůty

Počátek běhu prekluzivní lhůty může být stejně tak jako u lhůt promlčecích stanoven objektivně či subjektivně. Pouze prekluzivní lhůty s objektivně stanoveným počátkem se v právním řádu vyskytují často, což může nepoměrně zasahovat do subjektivních práv osob. Jelikož se jedná o velmi závažný zásah ve formě zániku práva, běh těchto lhůt by měl být podle mého názoru častěji vázán na vědomí účastníků právního vztahu a počátek těchto lhůt by tedy měl být vymezen spíše subjektivně.

Prekluzivní lhůta s objektivně stanoveným počátkem se vyskytuje například v § 1231 odst. 2 občanského zákoníku, tj. ustanovení zabývající se správou věci v přídatném spoluvlastnictví. Zde je zakotvena třicetidenní lhůta na podání návrhu soudu na odvolání správce a jmenování jiného spoluvlastníka do této funkce. Tato lhůta počíná běžet ode dne přijetí rozhodnutí – není zde tedy vázanost počátku běhu lhůty na vědomí oprávněného.

Prekluzivní lhůty se subjektivně stanoveným počátkem se v soukromém právu vyskytují pouze výjimečně. Takovou lhůtu můžeme najít v ustanovení upravujícím zpracování umělého přírůstku. Pokud zpracovatel nezpracoval věc v dobré víře, má vlastník právo volby, zda si přisvojí novou věc a nahradí zpracovateli ztrátu, či zda mu věc přenechá za náhradu. Právo volby může vykonat ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy se o zpracování věci dozvěděl.

⁷¹ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 654.

⁷² DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 654.

Prekluzivní lhůta s objektivně i subjektivně stanoveným počátkem je obsažena například v § 259 občanského zákoníku, kde se pojednává o právu na dovolání se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku. Jedná se o lhůtu v délce tři měsíců počínající běžet ode dne, kdy se navrhovatel o daném rozhodnutí dozvěděl či dozvědět mohl. Navrhovatel tak však může učinit nejdéle do jednoho roku od přijetí rozhodnutí.

5.4.2 Délka prekluzivní lhůty

Na rozdíl od promlčení občanský zákoník neobsahuje generální klauzuli, ve které by vymezoval obecnou délku prekluzivní lhůty. Občanský zákoník tedy zná pouze zvláštní prekluzivní lhůty stanovené v jednotlivých ustanoveních týkajících se konkrétních práv a institutů, s nimiž je prekluze spojena.⁷³

Prekluzivní lhůty mohou být stanoveny určitě či neurčitým právním pojmem. Příkladem určitě stanovené prekluzivní lhůty je tříměsíční lhůta na podání návrhu na domáhání se neplatnosti smlouvy o sloučení v případě přeměny nadace uvedená v § 388 občanského zákoníku. Pokud návrh není včas podán, právo domáhat se neplatnosti smlouvy o sloučení zaniká. Prekluzivní lhůtu stanovenou neurčitým právním pojmem můžeme najít např. v ustanovení týkajícím se nájmu bytu, tj. v § 2244 občanského zákoníku. Zde je stanoveno, že pokud byt není způsobilý k nastěhování či není v odpovídajícím stavu a nájemce se přesto nastěhuje, má právo bez zbytečného odkladu požadovat na pronajímateli splnění smlouvy. Pokud tak neučiní bez zbytečného odkladu, jeho právo na požadování splnění smlouvy zaniká.

Jelikož jsou prekluzivní lhůty často velmi krátké, soudní praxe projevila snahu o zmírnění následků prekluze, neboť „následek by měl být přiměřený celkovému kontextu předchozích právních vztahů. Vznikne-li křiklavý, resp. hrubý nepoměr, je třeba normu interpretovat tak, aby disproporce mezi kontextem situace a zákonným následkem právní události byla co nejmenší. A to i tehdy, když ke změně vzájemných práv a povinností má dojít výhradně na základě právní události, jako je uplynutí doby.“⁷⁴ Za tímto účelem „soudní praxe nad rámec zákona

⁷³ WEINHOLD, Daniel, *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2015. 284 s. IBSN 978-80-7400-576-3, str. 186.

⁷⁴ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 654.

připustila rozšíření okruhu osob, které mohou prekludující právo na plnění uplatnit, s tím, že toto právo má nejen poškozený, ale i osoba, která měla věc v době poškození ve své dispozici.⁷⁵ V důsledku rozšíření oprávněných osob nedojde ke zkrácení práv poškozeného ani ke zbytečným průtahům, které by mohly nastat při stavení lhůty. Může se jednat například o situaci, kdy dojde ke vzniku škody na věci, kterou spravuje jiná osoba z důvodu, že vlastník má dlouhodobé vážné zdravotní potíže. Vlastník by tak nebyl schopen právo v dané lhůtě uplatnit a následek v podobě prekluze by byl v hrubém nepochopitelně.

5.4.3 Běh prekluzivní lhůty

Jak již bylo zmíněno výše, právní úprava týkající se běhu promlčecích lhůt platí obdobně i pro lhůty prekluzivní. Považuji však za nezbytné zdůraznit, že ustanovení o promlčecích lhůtách se neuplatní na počátek běhu ani na délku prekluzivních lhůt.

Stejně tak jako promlčecí lhůta i lhůta prekluzivní běží zásadně nepřetržitě od svého počátku do předem stanoveného konce. Prekluzivní lhůta je tedy taktéž ovládána principem tempus continuum (principem nepřetržitosti).

Z principu nepřetržitosti existují zákonné výjimky – stavení a přetržení běhu lhůty. Stavení prekluzivní lhůty může nastat stejně tak jako u promlčení v několika případech např. při trvání manželství, při uplatnění práva u soudu a řádném pokračování v řízení či po dobu trvání vyšší moci, která brání oprávněnému uplatnit právo.

Co se týče ustanovení o přetržení, ta se neujímá. Judikatura vylučuje aplikaci ustanovení o uznání dluhu – „byl-li nárok oprávněně prekludován (rozhodnutí již podle zákona nelze vykonat), je písemné uznání dluhu co do důvodů a výše (které jiný respektive nový nárok nezaloží) bez právních účinků.“⁷⁶

⁷⁵ DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 654.

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1524/2010.

6 Vydržení

6.1 Pojem vydržení

Stejně tak jako promlčení a prekluze, je i vydržení tradičním institutem spojeným s plynutím času. Důležité je však zmínit, že ačkoliv existuje pár shodných znaků, existuje i mnoho rozdílností. Zásadní rozdíl můžeme spatřit v následku uplynutí vydržecí doby, neboť tím dochází k nabytí práva, nikoli k jeho pozbytí či oslabení. Jedná se tedy o institut věčného práva, konkrétně se o jeden ze způsobu nabývání vlastnictví.

Vydržení můžeme definovat jako „negativní právní následek nedostatečného vykonávání vlastnického práva vlastníkem a pozitivní právní následek dostatečného vykonávání práv vlastníka osobou, která má věc u sebe.“⁷⁷

Vydržení je stejně jako předchozí instituty taktéž složenou právní skutečností, která je však na rozdíl od již zmíněných institutů tvořena dobou (nikoli lhůtou) a právním jednáním držitele, který takovým jednáním vykonává domnělé vlastnické právo.

Vydržení lze vymezit také jako originární způsob nabytí vlastnického práva. Jedná se o situaci, kdy osoba, která má věc v oprávněné držbě po určitou dobu, nabývá vlastnické právo. Vlastníkem vydržené věci se osoba stává v okamžiku, kdy splní zákonem stanovené podmínky. Okamžikem nabytí vlastnického práva dojde automaticky k zániku vlastnického práva dosavadnímu vlastníkovi.⁷⁸

Institut vydržení byl do českého právního řádu zaveden za účelem zajištění právní ochrany osob, které jsou přesvědčeny, že jsou vlastníky věcí, jejichž držbu po stanovenou dobu v dobré víře vykonávají. Vydržením tedy má dojít k definitivnímu odstranění nejistoty ohledně vlastnického práva. Zákonným účelem vydržení je sjednocení faktického stavu (tj. kvalifikovaná nevlastnická držba cizí

⁷⁷ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, in DVORÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 436 s. IBSN 978-80-7552-187-3, str. 413.

⁷⁸ SUM, Tomáš. *Vydržení vlastnického práva a práva odpovídající věcnému břemeni v českém právním řádu.* Epravo.cz [online]. Roč. 2005. ISSN 1213-189X. [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vydrzeni-vlastnickeho-prava-a-prava-odpovidajici-vecnemu-bremeni-v-ceskem-pravnim-radu-36277.html>.

věci) se stavem právním. Držitel se tedy při splnění zákonných podmínek po uplynutí stanovené doby stane vlastníkem věci.⁷⁹

Aby mohlo k vydržení dojít, musí být splněny zákonem stanovené podmínky. Základní podmínkou pro vydržení je držba. Držba musí být řádná (existuje na základě právního důvodu), pravá (nikoli za pomoci síly, násilí či potajmu a lstí) a poctivá (držitel má z přesvědčivých důvodů za to, že mu vykonávání práva náleží). Další podmínkou je uplynutí vydržecí doby. Vydržecí doba je určena obecně, tj. doba tří let u věcí movitých a doba deseti let u věcí nemovitých. Během této doby musí být držba vykonávána nepřetržitě.⁸⁰

6.2 Právní úprava vydržení

Vydržení je koncepčně upraveno v § 1089 - § 1098 občanského zákoníku. Je zde upraveno zejména řádné vydržení – vznik vlastnictví jako následek trvání držby po určitý čas, podmínky, jejichž splněním může dojít k vydržení, vydržecí doba a překážky jejího plynutí.

Občanský zákoník taktéž nově zakotvil institut mimořádného vydržení, čímž posílil „ochranu faktickým stavům, jejichž základ je sice pochybný nebo sporný, ale kde tvrzené nebo domnělé vlastnictví trvá značně dlouhou dobu.“⁸¹

6.3 Předmět vydržení

Co se týká předmětu vydržení, je nutné rozlišovat předmět vydržení jako takový a věc způsobitou k vydržení. Předmětem vydržení je vždy právo k věci. Nejčastěji se jedná o právo vlastnické, ale předmětem vydržení mohou být i jiná majetková práva, například právo stavby či služebnosti.

Aby mohlo být právo předmětem vydržení, musí se vázat k věci, která je způsobit k vydržení. Věcí způsobitou k vydržení je pouze věc v právním smyslu, přičemž podle § 489 občanského zákoníku je věcí „vše, co je rozdílné od osoby

⁷⁹ JELÍNKOVÁ, Tereza a LIBOCHOWITZOVÁ, Dana. *Vydržení vlastnického práva dle nového občanského zákoníku*. Eprávo.cz. [online]. 2013. ISSN 1213-189X. [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/prakticke-rady/vydrzeni-vlastnickeho-prava-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-91637.html>.

⁸⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-2]. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 1090.

⁸¹ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku § 1095 a 1096.

a slouží potřebě lidí.“ Jedná se tedy o věci hmotné (movité i nemovité) i věci nehmotné (ochranné známky, patenty či zaknihované cenné papíry). Věci způsobilou k vydržení může být taktéž spoluvlastnický podíl.

Důležité je taktéž podotknout, že vydržet lze pouze věc celistvou, nikoli jen část věci. Je to mu tak z důvodu, že není možné přesně vymezit hranici, od níž začíná vlastnictví jednoho vlastníka a končí vlastnictví jiného vlastníka.⁸²

Odlišné postavení má část věci, jež je od věci oddělena a tvoří samostatný předmět právních vztahů. Taková část věci může být vydržena a je tomu tak například u části stavby, zejména u pozemků, které jsou součástí parcely.⁸³

6.4 Vydržecí doba

Vydržecí doba je jedním z předpokladů vydržení. Jak jsem již zmínila výše, jedná se o časový úsek, po jehož uplynutí právo či povinnost zaniká bez nutnosti dalšího právního jednání. Po uplynutí vydržecí doby tedy dochází k zániku původního vlastnického či jiného práva k věci.

Občanský zákoník stanovil řádnou vydržecí dobu na 3 roky pro vydržení věcí movitých a 10 let pro vydržení věcí nemovitých. Vydržecí doba počíná běžet od okamžiku, kdy došlo k nabytí držby, a uplyne posledním dnem vydržecí doby.

V občanském zákoníku je zakotven institut započtení vydržecí doby. Podstatou tohoto institutu je započtení doby držby předchůdce držitele. Musí však být splněny stanovené podmínky, tj. držba musí být řádná a poctivá a lze započítat pouze vydržecí dobu jednoho předchůdce, nikoli více předchůdců.

Aby mohlo dojít k vydržení, je zapotřebí, aby byl výkon držby po vydržecí dobu nepřerušovaný. Stejně tak jako u promlčecí a prekluzivní lhůty i u vydržecí doby existují překážky běhu vydržecí doby – přetržení a stavení.

Obecné pravidlo pro přetržení vydržecí doby je zakotveno v § 1093 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že výkon držby je považován za nepřerušovaný, pokud není přerušen na dobu delší než jeden rok. V opačném

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4366/2016.

⁸³ BEZOUŠKA, Petr. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku: komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 735 s. ISBN 978-80-7552-090-6, str. 306.

případě by došlo k přetržení vydržecí doby a ta by tedy počala běžet znovu od svého počátku. Nejedná se však o jediný způsob, jímž může k přetržení vydržecí doby dojít – dojde k němu také v případě, že osoba odlišná od držitele podá úspěšně vlastnickou žalobu a dojde tak k uznání vlastnického práva této osoby.

Ke stavení běhu vydržecí doby zpravidla dochází podle § 1098 občanského zákoníku mezi manžely, osobami žijícími ve společné domácnosti či mezi zákonným zástupcem a zastoupeným. Vydržecí doba se taktéž staví v případě, že osoba není zastoupena, i když je zastoupení nezbytné. Po odpadnutí této překážky pokračuje vydržecí doba od okamžiku, ve kterém došlo ke stavení, avšak nemůže skončit dříve než po jednom roce od odpadnutí překážky. V případě, že vydržecí doba ještě nepočala běžet, po dobu trvání této překážky ani běžet nepočne, a to až do jejího odpadnutí.

6.5 Mimořádné vydržení

Mimořádné vydržení je „staronovým“ institutem, neboť je sice nově zaveden občanským zákoníkem, avšak v českém právním řádu již byl zakotven, a to za účinnosti ABGB. Znovuzavedením tohoto institutu dochází k zásadní změně koncepcie držby vlastnického práva, neboť zde nyní hraje důležitou roli nejen držba věci, ale také držba práva (vlastnické právo drží podle § 989 odst. 1 občanského zákoníku ten, kdo se věci ujal, aby ji měl jako vlastník).⁸⁴

Tento institut byl zaveden za účelem posílení právní jistoty a ochrany poctivého držitele, neboť mohou nastat situace, kdy je základ držby pochybný a vydržení tedy na držitele nedopadá, avšak držitel je poctivý a držba trvá dostatečně dlouhou dobu.⁸⁵

Podstatu mimořádného vydržení vyjadřuje § 1095 občanského zákoníku následovně: „Uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá. To neplatí, pokud se mu prokáže nepoctivý úmysl.“ Oproti vydržení řádnému je tedy zapotřebí vydržecí doba v délce šesti let u věcí movitých a v délce

⁸⁴ VÁGNER, Jiří. *Mimořádné vydržení dle §1095 Zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění*. Eprávo.cz [online]. 2019 [cit. 2024-03-12]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mimoradne-vydrzeni-dle-1095-zakona-c-892012-sb-obcanskeho-zakoniku-v-platnem-zneni-109127.html>.

⁸⁵ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku § 1095 a 1096.

dvaceti let u věcí nemovitých. Pokud zde dojde k nástupnictví, započte se k vydržecí době nástupce bez dalšího vydržecí doba poctivého předchůdce. Co se týče držby, ta na rozdíl od řádného vydržení musí být pouze poctivá – není zde tedy požadavek na existenci platného právního důvodu.

6.6 Zákaz vydržení

Zákaz vydržení je institutem zavedeným občanským zákoníkem. Podstatou tohoto institutu je vzájemná nemožnost vydržení vlastnického práva mezi zákonným zástupcem a zastoupeným, opatrovníkem a opatrovancem a poručníkem a poručencem.

Zákaz vydržení byl do občanského zákoníku zařazen z důvodu střetu zájmů v majetkové sféře mezi osobou, která je závislá na jiné osobě, a právě touto osobou. I když tedy zákon výslovně zmiňuje pouze výše zmíněné osoby, je možné toto ustanovení analogicky užít i na vztah mezi manžely a mezi rodiči a dětmi, potažmo osvojencem a osvojitelem.⁸⁶

⁸⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-2]. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X, § 1097.

7 Závěr

Jak jsem uvedla již v úvodu své diplomové práce, toto téma jsem si vybrala zejména z důvodu jeho široké využitelnosti a praktičnosti. Plynutí času ovlivňuje vše kolem nás a právní řád není výjimkou.

„Čas jako právní kategorie“ je bezesporu velmi rozsáhlé téma, a proto cílem této práce bylo vytvořit souhrnný pohled na čas jako na právní kategorii spolu s bližším rozebráním vybraných institutů souvisejících s plynutím času, nikoli však rozebrání těchto institutů do nejmenších detailů.

V první části své diplomové práce jsem se zabývala právními skutečnostmi, neboť abych mohla lépe pochopit čas jako právní kategorii a další instituty s ním spojené, bylo zapotřebí nejprve rozebrat právě pojem právních skutečností včetně jejich funkcí.

Jelikož jsou právní skutečnosti velmi rozmanitou kategorií, tak jsem je rozčlenila podle tří různých kritérií – podle závislosti na vůli, podle doby působení a podle nutnosti dokazování. Každá z těchto skupin má své specifické znaky, jež mají v právním řádu svou využitelnost.

V druhé části jsem již svou pozornost směřovala na jádro svého tématu a zabývala jsem se tedy časem jako právní skutečností. Nejprve jsem se pokusila definovat čas a označila jsem ho za právní událost *sui generis*. Poté jsem se také v krátkosti zabývala významem času.

V této části jsem se dále věnovala vyjádření času, z čehož plynou nejzásadnější pojmy – doba a lhůta. Tyto pojmy se dále promítají v dalších částech této diplomové práce, neboť jsou to právě doby a lhůty, jež dávají smysl institutům promlčení, prekluze a vydržení. Lhůty jsem definovala a rozdělila na subjektivní a objektivní, hmotněprávní a procesněprávní a na zákonné a soudcovské, neboť každá z těchto skupin má odlišná pravidla pro stanovení počátku běhu, délky či počítání.

Další kapitolu v této části jsem zaměřila na plynutí času. Čas plyne neustále, avšak v některých případech je zapotřebí plynutí času pro právní důvody narušit. Sice tak nelze učinit fyzicky, avšak v právním řádu existují nástroje, které mohou

plynutí času narušit alespoň právně. Jsou jimi stavění a přerušení lhůt. Tyto nástroje můžeme použít v případě, že nastane zákonem předvídaná či uznávaná překážka. Každý z těchto nástrojů má jiné funkce a užijí se tedy v různých případech. Snažila jsem se je tedy odlišit a přiblížit, v jakých situacích a za jakým účelem je můžeme použít. V této kapitole jsem taktéž nastínila důsledky marného uplynutí lhůty.

Abychom mohli plynutí času zaznamenat, je nutné dodržovat přesně stanovený systém. Svou pozornost jsem tedy dále soustředila na počítání času. Jelikož existují různá pravidla pro doby a lhůty s různou délkou, rozčlenila jsem je tedy na doby a lhůty počítané podle dnů, týdnů, měsíců a let a podrobněji jsem se zabývala pravidly jejich počítání. Taktéž jsem zmínila pravidla pro počítání velmi krátkých dob a lhůt, neboť ty se v českém právním řádu taktéž vyskytují.

Na závěr druhé části jsem vložila kapitolu věnující se doložení času, neboť i tento institut je spojen s plynutím času.

Třetí část, jak jsem již zmínila v úvodu, se věnuje institutům spojeným s plynutím času – jsou jimi promlčení, prekluze a vydržení. Každému z těchto institutů jsem věnovala více prostoru, neboť se jedná o instituty, které zásadně ovlivňují právní vztahy.

Co se týče promlčení, nejdříve jsem tento pojem definovala, neboť vždy, když je zapotřebí zabývat se určitým pojmem, je nezbytné ho řádně vymezit. Poté jsem se zabývala předmětem promlčení, což jsou zejména majetková práva a některá práva osobnostní. Také jsem se věnovala právním následkům promlčení. Dospěla jsem k názoru, že právní následky promlčení jsou relativní, neboť nenastávají pouhým uplynutím promlčecí lhůty, ale až po vznesení námitky promlčení.

Na základě tohoto zjištění jsem svou pozornost dále zaměřila na námitku promlčení a na promlčecí lhůtu. Blíže jsem specifikovala, co se ukrývá pod pojmem námitky promlčení, jak lze námitku promlčení uplatnit v soudním řízení a jak funguje možnost vzdání se námitky promlčení. Co se týče promlčecí lhůty, znovu jsem připomněla a konkretizovala její definici, zabývala jsem se počátkem běhu, délkou promlčecí lhůty a jejím plynutím stejně tak jako v předchozí části, avšak detailněji.

Kapitola věnovaná prekluzi byla konstruována podobně jako kapitola věnovaná promlčení, avšak s určitými odlišnostmi. Stejně jako u promlčení jsem se nejdříve věnovala pojmu prekluze. Následně jsem svou pozornost přesunula k právní úpravě prekluze a poté, co jsem již popsala, co se skrývá pod oběma pojmy, snažila jsem se vyzdvihnout jejich rozdíly, aby bylo patrné, že ač se jedná o velmi podobné instituty, mají také zásadní odlišnosti.

V závěru jsem se věnovala prekluzivní lhůtě, kde jsem vyzdvihla jak podobnost se lhůtou promlčecí, tak specifika lhůty prekluzivní. Zabývala jsem se stejně tak jako ve výše zmíněných kapitolách počátkem běhu, délkou a během prekluzivní lhůty.

Posledním institutem, kterému jsem se věnovala, a poslední částí mé diplomové práce, bylo vydržení. Tuto část jsem konstruovala podobně jako části, ve kterých jsem se věnovala promlčení a prekluzi, neboť v souvislosti s plynutím času se jedná o instituty podobné a pro tyto účely by nemělo smysl tuto část konstruovat jinak.

V této kapitole jsem se ve zkratce věnovala definici pojmu vydržení, právní úpravě a předmětu vydržení. Poté jsem se zabývala vydržecí dobou a krátce jsem zmínila mimořádné vydržení a zákaz vydržení.

I když je podstata vydržení velmi odlišná od podstat výše zmíněných institutů, porovnání vydržecí doby s promlčecí a prekluzivní lhůtou právě v kontextu času jako právní kategorie mi přišlo velice zajímavé.

Na závěr bych ráda sdělila, že toto téma dozajista naplnilo má očekávání. Vytvořila jsem souhrnný pohled na čas jako na právní kategorii a zpracovala jsem vybrané instituty související s plynutím času. V této práci jsem se snažila vyzdvihnout fakt, že plynutí času ovlivňuje instituty v českém právním řádu v podstatné míře a je tedy velmi důležité se v této problematice orientovat.

8 Cizojazyčné resumé

To conclude, this thesis has been written in aim of explaining time as a legal construct, explaining how time diffuses into civil law and its institutes and how important it is to recognize the flow of the time when in a legal setting.

This thesis is divided into five chapters; the first two being theoretical, whereas the other three are based on particular institutes that are being used in legal practice.

The first chapter deals with legal facts. In the beginning, the term was defined. I then move into the functions of the legal facts, followed by the inherent division of them.

The second chapter speaks about time as a specific legal fact. It is a bit more detailed regarding the fact and each term that needs to be understood properly in order to apply correctly to the following institutes. This chapter begins with the definition of time and its importance. It proceeds the distinctions of periods versus time itself.

I further discuss how time flows explaining the categories of stoppage, interruption and unavailing expiration of time followed by describing the counting of time in a legal setting.

The third and the fourth chapters deal with the statute of limitation and lapse. Both of the chapters are constructed similarly – the term is defined, then the object is specified and the period is described (the beginning, the length and the flow). I also discuss objections to these limitations as well as the legal base and distinctions of the two institutes.

The last chapter deals with institute of prescription due to its connection with the flow of the time. This chapter is also constructed similarly as the previous chapters. The chapter deals with the term, the object, the legal base, the period and in addition it contains extraordinary prescription and interdict of the prescription.

9 Seznam zkratek

ABGB	zákon č. 946/1811 Sb. z. s., všeobecný občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)
autorský zákon	zákon č. 121/2000 Sb., Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení
občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
soudní řád správní (s.ř.s.)	zákon č. 150/2002 Sb., zákon soudní řád správní
zákoník práce	zákon č. 262/2006 Sb., zákon zákoník práce
zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech
zákon o zvláštních řízeních soudních	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

10 Seznam použitých pramenů

LITERATURA

1. BEZOUŠKA, Petr. *Soudní judikatura ve světle nového občanského zákoníku: komentovaný rejstřík judikatury a její použití po rekodifikaci*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 735 s. ISBN 978-80-7552-090-6.
2. DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1, Díl první, Obecná část*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 435 s. ISBN 978-80-7552-187-3.
3. FIALA, Josef a kol. *Občanské právo hmotné. 2., upravené vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8.
4. HARVÁNEK, Jaromír a kol. *Teorie práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 501 s. ISBN 9788073801045.
5. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník. 2. rozšířené vydání*. Praha: C. H. Beck, 2003. 1340 s. IBSN 80-7179-740-5.
6. KINDL, Milan; ROZEHNAL, Aleš. *Nový občanský zákoník. Problémy a úskalí*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 303 s. IBSN 978-80-7380-516-6.
7. KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 8071790281.
8. LAVICKÝ, Petr, ed. a POLIŠENSKÁ, Petra, ed. *Promlčení a prekluze., Judikatura k rekodifikaci; sv. 2*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-057-8., 336 s.
9. PLECITÝ, Vladimír, SALAČ, Josef, BAJURA, Jan a kol. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018. 408 s. IBSN 978-80-7552-703-5.
10. SVOBODA, Karel, *Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu. 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. s. 272. IBSN 978-80-7357-9441-8.

11. VARVAŘOVSKÝ, Pavel. *Základy práva: o právu, státě a moci*. 2. aktualizované a doplněné vydání Praha: ASPI, 2009. 456 s. ISBN 978-80-7357-407-9.
12. VAŠKE, Viktor, ed. *Přehled judikatury ve věcech promlčení a prekluze v soukromém právu*. Přehledy judikatury. Judikatura. Praha: ASPI, 2006. 347 s. ISBN 80-7357-186-2.
13. WEINHOLD, Daniel, *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. Vydání první. Praha: C.H. Beck, 2015. 284 s. ISBN 978-80-7400-576-3.
14. ZUKLÍNOVÁ, Michaela, in DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 436 s. ISBN 978-80-7552-187-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

1. ADÁMKOVÁ, Markéta. *Stavení promlčecí lhůty v případě uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka*. Bulletin advokacie [online]. [cit. 2023-11-12]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/staveni-promlceci-lhuty-v-pripade-uzavreni-dohody-o-mimosoudnim-jednani-veritele-a-dluznika>
2. DAVID, Ondřej a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-6-29]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
3. DOBROVOLNÁ, Eva a KRÁLÍK Michal. *Nejvyšší správní soud: Stavení běhu lhůty pro podání návrhu na zahájení řízení při podání žádosti o osvobození od soudních poplatků v řízení před správním soudem*. Bulletin-advokacie [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nejvyssi-spravni-soud-staveni-behu-lhuty-pro-podani-navrhu-na-zahajeni-rizeni-pri-podani-zadosti-o-osvobozeni-od-soudnich-poplatku-v-rizeni-pred-spravnim-soudem>
4. DUŠEK, Lukáš. *K počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty u práva na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení*. Eprávo.cz [online]. 2017. ISSN 1213-189X. [cit. 2023-11-12]. Dostupné

z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-pocatku-behu-subjektivni-promlceci-lhuty-u-prava-na-nahradu-skody-a-vydani-bezduvodneho-obohaceni-106070.html>

5. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer (dříve ASPI) [cit. 2023-8-8]. ASPI_ID MN20000CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X
6. JELÍNKOVÁ, Tereza a LIBOCHOWITZOVÁ, Dana. *Vydržení vlastnického práva dle nového občanského zákoníku*. Epravo.cz. [online]. 2013. ISSN 1213-189X. [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/prakticke-rady/vydrzeni-vlastnickeho-prava-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-91637.html>.
7. JURNIK, Martin. *Domněnky a fikce v soukromoprávních smlouvách*. Právní prostor [online]. 2022, 29.12.2022 [cit. 2023-07-08]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/domnenky-fikce-v-soukromopravnich-smlouvach>
8. MELZNER, Filip a TĚGL Petr. *Povinnost jednat v právním styku poctivě*. Bulletin-advokacie [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/povinnost-jednat-v-pravnim-styku-poctive>
9. MRÁZKOVÁ, Lucie. *Relativně neúčinné právní jednání v soudní praxi*. Právní prostor [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/relativne-neucinne-pravni-jednani-v-soudni-praxi>
10. NEWTON, Isaac. *Matematické principy přírodní filozofie*. 2. vydání. 2023. ISBN 978-80-7476-320-5. [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://jirisoler.tripod.com/principia0.html#s17>.
11. *Procesní lhůty: Česko*. E-justice.europa.eu [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_procedural_time_limits-279-cz-maximizeMS_EJN-cs.do?member=1

12. SUM, Tomáš. *Vydržení vlastnického práva a práva odpovídající věcnému břemeni v českém právním řádu*. Eprávo.cz [online]. Roč. 2005. ISSN 1213-189X. [cit. 2024-02-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vydrzeni-vlastnickeho-prava-a-prava-odpovidajici-vecnemu-bremeni-v-ceskem-pravnim-radu-36277.html>.
13. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-2]. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
14. VÁGNER, Jiří. *Mimořádné vydržení dle §1095 Zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku v platném znění*. Eprávo.cz [online]. 2019 [cit. 2024-03-12]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mimoradne-vydrzeni-dle-1095-zakona-c-892012-sb-obcanskeho-zakoniku-v-platnem-zneni-109127.html>
15. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Podmínka a doložení času*. Právní prostor [online]. [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/komentar-k-548>

JUDIKATURA

1. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2005, sp. zn. I. ÚS 643/04.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 32 Odo 653/2003.
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2863/2010.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002.
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 852/2000.
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1937, sp. zn. Rv II 246/35.
8. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 8. 2011, č. j. 8 As 44/2011-64.

9. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 11. 2021, sp. zn. 4 Azs 147/2021.
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1524/2010.
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4366/2016.
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2021, sp. zn. 22 Cdo 2112/2021.
13. Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2007 č. j. 1 Afs 20/2006-60.
14. Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/1997.
15. Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. II. ÚS 463/19.
16. Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění). Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/38253/1/2/duvodova-zprava-c-lit38253cz-duvodova-zprava-k-zakonu-c-89-2012-sb-novy-obcansky-zakonik-konsolidovane-zneni>
2. Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., všeobecný občanský zákoník (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)
3. Zákon č. 121/2000 Sb., zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)
4. Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
5. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
6. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
7. zákon č. 150/2002 Sb., zákon soudní řád správní
8. zákon č. 262/2006 Sb., zákon zákoník práce

9. zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech
(zákon o obchodních korporacích)
10. zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních